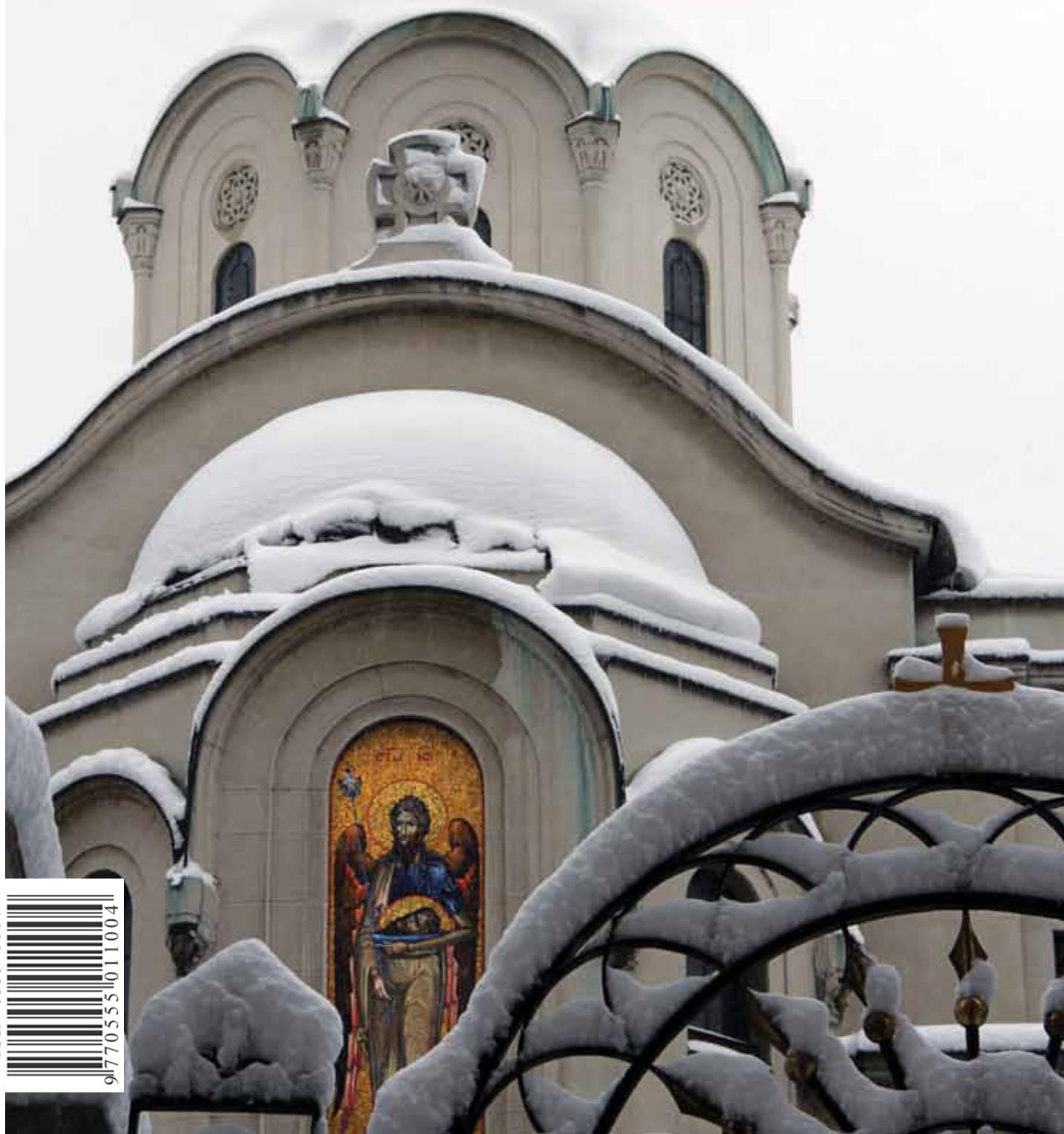

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Излази 1. и 15. у месецу
1. децембар 2013. године

православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

Цена 90 динара 2,5 КМ Број 1121 Цена 90 динара 2,5 КМ Број 1121

ISSN 0555-0114
9 770555 011004

Званични пријеми

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 12. новембра 2013. у Патријаршији српској у Београду г. Мајкла Давенпорта, шефа Делегације Европске уније у Србији, са сарадњицама. Пријему је присуствовао и Епископ ремезијански Г. Андреј.

Патријарх српски Иринеј уручио је 13. новембра 2013. у Патријаршији српској у Београду Орден Светог цара Константина Виктору Недопасу, амбасадору Украјине у Београду.

Ово високо одликовање уручено је амбасадору Недопасу поводом обележавања 1700—годишњице Миланског едикта, а у знак благодарности за његов лични допринос јачању односа између СПЦ и Украјине. Додели ордена присуствовао је и Епископ ремезијански Г. Андреј.

У Малој Моштаници

На празник Светог Аврамија Затворника, 11. новембра 2013, Његова Светост Патријарх српски

Иринеј освештао је темеље Цркве Свете великомученице Недеље у Малој Моштаници.

На промоцији фотомонографије

У Свечаној сали Дома Војске, 11. новембра 2013, управо на дан кад је пре 94 године потписано примирје у Првом светском рату, представљена је фотомонографија *Рашни дневник 1914–1918.* у издању „Православне речи“. На представљању фотомонографије говорили су Патријарх Иринеј, председник Србије Томислав Николић и приређивач Милован Витезовић.

„Спас је у јединству и у вредностима којима је наша историја живела и које су остале да важе кроз сва времена“, рекао је Патријарх Српски на промоцији ове књиге и нагласио да страдања српског народа никад не смеју бити заборављена, поредећи их са страдањима Јевреја. Он је рекао да је *Рашни албум 1914–1918.* управо сведочанство о тим страдањима „од којих се јежи кожа“, али и нагласио да се она понављају и у наше време, помињући „Жуту кућу“ и вађење органа Срба на Косову и Метохији.

Председник Србије је, говорећи о књизи, указао на посебне заслуге фотографа за све што је о учешћу Србије у „војевању које до тада није памтило човечанство остало забележено“, и нагласио да део најзначајнијих докумената о нашем славном учешћу у Великом рату, чине управо фотографије сабране у овој фотомонографији.

Приређивач допуњеног издања Милован Витезовић је рекао да је издавач „Православна реч“ допуном књиге започео велику одбрану истине и часне улоге Србије у Првом светском рату. Жеља председника Томислава Николића да овај албум проследи и поклони државницима света учиниће најбољу одбрану српске истине, закључио је Витезовић

Извор: Танјут

На изложби „Верски објекти у Београду“

У галерији Историјског архива Београда, 14. новембра 2013, отворена је изложба Ђурђије Боровњак „Верски објекти у Београду – Пројекти и остварења

у документима Историјског архива Београда". Изложбу је отворио Патријарх српски Г. Иринеј, у присуству надбискупа београдског г. Станислава Хочевара, муфтије србијанског Мухамеда еф. Јусуфспахића и рабина Јеврејске заједнице у Србији Исака Асиела.

У свом обраћању Патријарх Иринеј је истакао да је Београд од свог постанка био мултинационални и мултирелигиозни град где су сви могли да изражавају своје верско расположење и потребу за Богом. Патријарх је додао да треба „да чинимо и доприносимо сви да влада једна хармонија између представника религије и да поштујемо принципе Миланског едикта.“

Отварању изложбе присуствовали су и Владика ремезијански Г. Андреј, амбасадор Републике Белорусије г. Владимир Чушев, проф. др Предраг Пузовић, декан Православног богословског факултета у Београду, проф. др Драгомир Сандо, професор за науку на истом факултету, др Милета Радојевић, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама, др Александар Раковић, координатор међуверског дијалога Републике Србије и други.

Изложбу чине 32 паноа на којима је могуће путем пројектне и фото-документације, од које је нека и први пут предочена јавности, пратити развој сакралне архитектуре Београда од друге половине 16. века (око 1580) до почетка Другог светског рата, као незаобилазног дела у сагледавању модерне српске престонице. Посебно занимљиви су материјали о објектима римокатоличке, исламске, јеврејске и будистичко-ламаистичке заједнице који више не постоје, као и она грађа која указује на идеје за развој појединачних богомоља које нису реализоване. Изложба је отворена до краја године и прати је текстуално и ликовно добро опремљен каталог.

Данко Старахинић

Патријарх Српски код председника Србије

Председник Републике Србије г. Томислав Николић примио је 13. новембра 2013. у Председништву Србије Патријарха српског Г. Иринеја.

У разговору посвећеном решавању отворених имовинско-правних питања између СПЦ и државе, као и проблему здања Библиотеке Српске Патријаршије, узели су учешће вицепремијер г. Александар Вучић, министар културе и информисања г. Иван Тасовац, министар правде и државне управе г. Никола Селаковић, управник Библиотеке Српске Патријаршије мр Зоран Недељковић и г. Јован Воркапић, директор Републичке дирекције за имовину.

Живот је највећи дар

На дан обележавања Светих Козме и Дамјана, 14. новембра 2013., Патријарх српски Г. Иринеј је посетио Гинеколошко-акушерску клинику „Народни фронт“ у Београду и том приликом замолио све запослене да поразговарају са мајкама које намеравају да абортирају и посаветују их да то не чине, јер је „живот највећи дар“.

„Нема оправдања да се у интересу неког бољег живота и стандарда чини тај грех. Нема већег догађаја од рађања новог живота“, рекао је Патријарх Иринеј у ГАК „Народни фронт“, приликом обележавања њене славе Св. Козме и Дамјана. Патријарх Иринеј је поручио запосленима да им је то морални задатак и захвалио им што својим послом „помажу тим малим бићима да уђу у живот, чиме чине велико и свето дело“.

„Омогућимо да се чује плач детета, што је најлепша музика, да буде више колевки него гробова, то је услов да и ми опстанемо на овим просторима“, поручио је поглавар СПЦ.

Извор: Танјут

У Николајевској цркви

Патријарх Српски је 17. новембра 2013. служио Свету Литургију у Николајевској цркви у Земуну. Патријарху је саслуживало свештенство храма уз појање хора Николајевске цркве.

У Саборној цркви

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј је началствовао Светом Архијерејском Литургијом у београдској Саборној цркви на дан славе храма – Сабора Светог Архангела Михаила, 21. новембра 2013. године. Честитајући славу овог храма као и многих српских домаћина Патријарх Иринеј је истакао да ми славимо оне који прослављају Бога и који су у служби Божијој, али који служе и нама, јер их је Господ одредио да служе нашем добру и нашем спасењу.

Многоbroјне личности из јавног живота Србије су присуствовале Св. Литургији и преломиле славске колаче – домаћин овогодишње храмовне славе познати кошаркаш Драган Тарлаћ са породицом, Дејан Бодирога са породицом, Дејан Томашевић, као и Дијана и Срђан Ђоковић, родитељи тенисера Новака Ђоковића. Патријарх Српски је уручио грамату Драгану Тарлаћу и његовој породици за несебичну љубав и ревност према Српској Православној Цркви, а посебно на уложеном труду и личном прилогу за Саборни храм у Београду.

Зорица Зеј

Извор: Информативна служба СПЦ

Ктиторска слава манастира Високи Дечани

Прослава празника Светог краља Стефана почела је у навечерје славе, 23. новембра 2013, доласком Његове Светости и Преосвећених Архијереја у пратњи Епископа рашко-призренског Г. Теодосија, свечаним дочеком и доксологијом у дечанском храму. Потом је служено пра-

зично бдење којим је началствовао Првојерарх Српски, а коме је присуствовало многоbroјно свештенство и монаштво епархија: рашко-призренске, жичке, будимљанско-никшићке, бачке, захумско-херцеговачке, тимочке и Архиепископије београдско-карловачке.

На дан празника, Свету Архијерејску Литургију је служио Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј уз саслужење Преосвећене Господе епископа – врањског Г. Паҳомија, шумадијског Г. Јована и рашко-призренског Г. Теодосија, као и четрдесетак свештеника, монаха и ђакона СПЦ и Патријаршије московске, коју је представљао јеромонах Амвросије из Торина (Италија). Свету Литургију су певали дечански монаси и призренски богослови.

Служби Божијој су присуствовали високи домаћи званичници, министри Владе Србије: Милан Мркић (министар спољних послова), Небојша Родић (министар одбране) и Александар Вулин (министр без портфеля и директор Канцеларије за Косово и Метохију), као и високи страни званичници: шеф канцеларије ЕУ на Косову Самуел Жбогар, амбасадори Краљевине Норвешке у Приштини и у Београду (Јан Брату и Рагнар Камсвег), бивши норвешки амбасадор у Приштини Свере Јохан Квале, амбасадори САД, Велике Британије, Француске, Немачке и Италије у Приштини, као и представници УН, ОЕБС-а и командант КФОР-а италијански генерал Салваторе Фарина. У Дечанима се, на дан славе, ове године окупило преко две хиљаде верника пристиглих из свих крајева Србије, Црне Горе и Републике Српске.

Након Свете Литургије, Патријарх је са Архијерејима и свештенством освештао новоподигнути Призренски конак. Свечаност је одржана у великој сали новог конака. Патријарх српски Г. Иринеј је, у име Српске Православне Цркве, доделио највише одликовање наше Цркве, Орден Светог Саве првог реда, главним донаторима који су омогућили изградњу Призренског конака: Влади Краљевине Норвешке, Европској комисији и Канцеларији за Косово и Метохију. Ордene су у име ових организација примили: норвешки амбасадор у Приштини Јан Брату, шеф канцеларије ЕУ у Приштини Самуел Жбогар и директор Канцеларије за Косово и Метохију министар Александар Вулин. Првојерарх Српски је лично доделио Орден Светог Саве другог реда бившем норвешком амбасадору г. Свере Јохан Квалеу за велики допринос изградњи конака у време свог мандата. Награђени су посебно похваљени за помоћ српским повратницима као и обнову цркава на Косову и Метохији.

Извор: Епархија рашко-призренска

ПРАВОСЛАВЉЕ 1121

2
Активности Патријарха

6
Чудесно јутро
у манастиру Раковица

7
Религија у јавном, друштвеном
и политичком сектору
Данко Стражинић

8
Разговор са
др Ђорђем Јевтовићем
Живот особа
са ХИВ инфекцијом
Славица Лазић

11
О каква све то беше срећа
Свештеник Бобан Стојковић

12
Потреба за
социјалним служењем
Владимир Марјановић

14
Борба за достојанство (4. део)
Мученички подвиг
ученице Милице
Архимандрит Тихон (Ракићевић)

18
Узраст детињства у Христу
Ивица Живковић

20
Приступио сам Ономе
у коме је извор живота
др Ксенија Кончаревић

24
Разговор са
protoјерејем-ставрофором
др Савом Јовићем
Јеванђеље у песми
Олга Стојановић

28
Прича о блудном сину
(Лк. 15, 11–32) (део први)
др Предраг Драјушиновић

30
Високо образовање СПЦ
у 20. веку (тринаести део)
др Александар Раковић

32
Са каквим се изазовима
суочавају Копти?
др Александар Раковић

34
„Дирер. Уметност
– уметник – контекст“
Прошођакон Зоран Андрић

35
Свет књиге

36
Наука, уметност, култура...

38
Кроз хришћански свет

40
Из живота Цркве

42
У спомен часних ликова

На насловној страни:
Капела Патријаршије
српске посвећена
Св. Симеону Мироточивом
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ зворничко-тузлански Хризостом

Главни и одговорни уредник
Презвитељ мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крупникoviћ

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Торње Остојић

Чланови редакције
Презвитељ др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двојброд.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ МОЖЕ СЕ УПЛАТИТИ НА БЛАГАЈНИ Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове до даљег!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS55145007080000135615
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
ПРЕТПЛАТА: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786
e-mail: pravoslavje@spcrs.rs – редакција
pretplata@spcrs.rs – претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови приложени објављени у „Православљу“ представљају
стварне ауторе.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
оих новина или чланака објављених у њима забранено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Дизајн: Соба.rs
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље

COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Канцеларије за
сарадњу са црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије

Чудесно јутро у манастиру Раковица

„Велики си, Господе, и чудесна су дела Твоја.“

Yуботу 16. новембра, на дан Обновљења Храма Светог великомученика Георгија, у манастиру Раковица је, по узору на древна времена и праксу Цркве Христове, обављено литургијско крштење преко 80 ученика београдских основних и средњих школа. Поред ученика, крштени су и њихови родитељи и наставници. Још једном се у сили Духа Светога пројавила тајна Цркве као Тела Христовог, богочовечанског организма ради којег је Бог створио свет. Управо ту радост и обиље живота у Христу окусили су сви сабрани на овај дан. Није случајно што је на дан посвећен Светом Георгију, који је кроз своје страдање посведочио непоколебљиву и животворну веру у Вајснерлог Христа, Бог благоизволео да се мноштво катихумена светотајински обуче у свеоружје светлости неприступне – која је Христос Господ. Све је одисало и сведочило јединство Цркве Божије. Најпре, јер су у порти манастира Раковица сахрањени један крај другога знаменити архијереји Српске Цркве – Димитрије Павловић, први Патријарх обновљене Патријаршије, и Патријарх Павле који је својим ликом и животом сабирао око Христа сав православни народ. Понајвише се саборност пројављивала у самој Литургији на којој су скупа са својим Архијерејем били свештеници и вероучитељи, показујући јединство свог служења Цркви, као и ђаци који су се крштавали, њихови родитељи, родбина и другари.

Светом Литургијом је началствовао Епископ лијпљански Господин Јован, викар Патријарха Српског и председник Одбора за верску наставу АЕМ. Владици Јовану су саслуживали свештеници Архиепископије београдско–карловачке који су асистенти на Богословском факултету – јереј Александар Ђаковац и јереј Вукашин Милићевић; парохијски свештени-

ци – јереј Ненад Ђурђић и јереј Горан Мишановић; вероучитељи који су и свештенослужитељи – јереј Лазар Војводић, јереј Игор Батес, ђакон Владислав Голић и ђакон Љубомир Петронијевић, и војни свештеник – јереј Александар Совиљ. На почетку Литургије, Епископ Јован је крстio и миропомазao све оне који су се са својим вероучитељима припремали за Свето Крштење да би се ово литургијско славље завршило причешћем новокрштених Телом и Крвљу Господа и Спаса нашега Исуса Христа.

Након пострижења, окупљенима на овом евхаристијском слављу беседом се обратио Архимандрит Данило Љуботина. Он је најпре подсетио на времена када су свештеници који служе у манастиру крштавали не више од петоро људи у току целе године, а овај чудесни догађај је окарактерисао као несумњиво један од најрадоснијих у историји овог манастира. Ово крштење и литургијска радост су, сходно речима о. Данила, светлост овоме свету и сведочанство о преображавајућој сили Божијој, с обзиром на то да овим светом влада готово апокалиптички дух, дух страха, следовања греху и слабостима људским. Од таквог духа Господ је избавио новокрштene и дао им силу и способност да разликују шта је добро а шта зло, да би се увек опредељивали за врлину и у себи и својим срцима носили име Христово. Отац Данило је пастирски саветовао ђаке да се не поводе за богатством, привременим насладама и славом овога света, него да, узимајући пример Светог Георгија, увек буду спремни да сведоче Христа у којег су се на данашњи дан обукли.

Након Свете Литургије, за све присутне је, трудом и љубављу игуманије Евгеније, припремљено послужење у порти ове светоархангелске обитељи.

Канцеларија за верску наставу АЕМ

Представљен нови зборник радова о улози религије у друштву

Религија у јавном, друштвеном и политичком сектору

Данко Старахинић

Yорганизацији Хришћанског културног центра др Радован Биговић и Фондације Конрад Аденауер, уз гостопримство Јеврејске општине Београда, у синагоги Сукат Шалом, 19. 11. 2013. године, одржана је промоција зборника радова *Религија у јавном, друштвеном и политичком сектору*. Зборник је резултат рада три конференције које су организоване током 2012. године. Зборник су представили проф. др Дарко Танасковић, отац Вукашин Милићевић, рабин Исак Асиел и др Александар Раковић, као модератор.

Отварајући скуп, др Раковић је рекао да је овај зборник нови допринос међуверском дијалогу у Србији који даје Фондација Конрад Аденауер, јер је реч о интересантним скуповима који су оккупили и лаике и свештена лица из Републике Српске и других република бивше Југославије. Он је истакао да је објављивање зборника и прилика да се подсетимо како је блаженопочивши отац Радован Биговић давао немерљив допринос међуверском дијалогу у нашој земљи.

Проф. др Дарко Танасковић је рекао „да су то биле најквалитетније конференције ове врсте које су уопште у Београду одржане“ и да су се са њима ствари „полако померале ка једном вишем квалиитету за који мислимо да смо му данас на прагу“. Он је истакао да је тај квалитет плод напора оца Радована Биговића који је много учинио за нашу средину. Проф. Танасковић је као једно од дела оца Радована истакао и интердисциплинарне мастер студије на Београдском универзитету – Религија у култури, друштву и европским интеграцијама – на којима ће управо овај зборник бити незамен-

љив приручник. Заједничким напорима да до овога дође, додао је проф. Танасковић, изузетно велики допринос је дала и Фондација Конрад Аденауер, а „уз велику и увек отворену сарадњу представника наших верских заједница и Цркава“.

Отац Вукашин Милићевић је рекао да нам „из сме сржи хришћанског идентитета долази порука о томе да уколико желимо да будемо заиста хришћани, тада је оно око чега се ми трудимо заправо спасење читавога света“ и да „ми хришћани, без било каквог очекивања награде и користи, служимо добру најшире људске заједнице“. Управо је то оно, додао је он, што је покретало када је започет рад на конференцијама. Отац Вукашин је истакао да су оне у потпуности плод визије покојног оца Радована „о месту које Црква треба да има у српском политичком, друштвеном и јавном контексту, а коју је он успоставио на најзрелији, и са временом најодговорнији начин“.

Рабин Исак Асиел је рекао да „овакве ствари нису биле могуће пре сто година због расподела моћи ко је доминантан, чија је религија је доминантна, чији политички систем је доминантан“. Он је додао да „пошто наше религије почивају на стиху ‘не по снази, него по Духу Божијем’, у том случају ми нисмо заговорници такве врсте моћи“. Велики тренутак за унапређење међуверског дијалога, истакао је рабин, био је и рад Министарства вера од 2000. године, као и став Српске Православне Цркве да се у свему учествује на истој равни са осталим заједницама. Ово је омогућило да се у јавној сferи, додао је он, наступа заједно по разним друштвеним питањима.

– Поводом 1. децембра, Светског дана борбе против ХИВ –

Разговор са др Ђорђем Јевтовићем,
начелником Одељења за лечење ХИВ инфекције
Клинике за инфективне болести КЦС

Живот особа са ХИВ инфекцијом

Разговарала Славица Лазић

Сида више није смртна болест, ХИВ вирус се може држати под контролом у организму, али лекова који би га елиминисали нема, нити су на видику.

Колико је Црква успешно укључена у помоћ оболелима који су ХИВ позитивни и често суворо одбачени од друштва и породице?

Премда је од првог регистрованог пацијента са овом дијагнозом у Србији прошло 28 година, мало зnamо о овој болести. Број лечених пацијената до сада је 2.500, од којих је хиљаду умрло. Највећи број пацијената регистрован је у Београду, њих хиљаду се лечи данас на Одељењу за лечење ХИВ инфекције на Клиници за инфективне болести. Према проценама Светске здравствене организације у Србији има око 8.000 заражених ХИВ-ом. Уколико је тај податак тачан, 5.500 оболелих се не лечи и болест преноси даље. Вирус делује на организам тако што доводи до пада имунитета и неспособности тела да се бори против инфекција и болести. Сида је у Србији табу, показују истраживања – чак 89% особа не би пристало да живи са особом која је ХИВ позитивна, 65% не би примило такву особу у кућу, 39% би отпустило оболелог.

Др Ђорђе Јевтовић начелник Одељења за лечење ХИВ инфек-

ције Клинике за инфективне болести КЦС каже да је сида од неизлечиве болести за мање од две деценије постала хронична инфекција за шта је заслужна фармакотерапија која је учинила да сида буде болест са којом се живи уколико се лекови примене на време у раној фази инфекције. Животни век заражених ХИВ вирусом је почетком 80-их година прошлог века био у првим случајевима до годину дана. Али, упркос садашњим знањима и научним достигнућима у вези са начинима како ХИВ изазива болест, у близкој будућности нема реалних изгледа да ће бити пронађена вакцина против овог смртоносног вируса. Стручњаци у Србији се не баве базичним биомедицинским истраживањем ХИВ-а јер је то скуп поступак. Позната су два случаја излечења које је практично тешко поновити јер су то веома компликовани и скupи поступци.

Упркос два позната случаја излечења у свету, који су у домуену чуда, научници су далеко од проналаска вакцине. Зашто нема превентивне вакцине која би спречила даље ширење пандемије и вакцине која би помогла онима који су већ иницирани у успешнијем лечењу?

– Особине вируса су нажалост такве да није реално очекивати у наредном блиском периоду да се открије вакцина, иако по-купушаји постоје. Излечење је јако компликовано пошто у овом тренутку ми не зnamо механизам деловања тих лекова који би могли да избаце вирус из организма. Ти лекови не постоје и мислим да није реално да ће их бити у близкој будућности.

Које су то ризичне ситуације којима се преноси ХИВ, а којима се не преноси? Код нас су распрострањене заблуде о ширењу ХИВ инфекције, као

Јереј Зоран Керкез, парох у Клиничком центру Србије:

И болесни и ја се причешћујемо из истог шутира

Колико је важна духовна помоћ оболелима од ХИВ инфекције и њиховим породицама који су хришћани?

– Најпре да кажем да су болесници који су ХИВ позитивни одбачени од друштва. Та болест утиче на њихову физичку, социјалну и духовну страну личности. Одлазим на одељење где они леже. Када виде свештеника јако се обрадују. Потребан им је духовни разговор, исповест и дијалог са свештеником у коме се преиспитују какав су живот водили. После исповести траже духовни савет и поуке како да после искреног поклањања задобију духовни мир, питају како да се духовно усавршавају и упражњавају молитву. Пред почетак поста припремају се за исповест и причест зависно од њихове болести. Код болесника се не тражи строго уздржавање од хране и пића, већ истрајно радимо на духовном усавршавању. Духовно посте, анализирају свој живот и поправљају се као људи. Унутар круга КЦС постоји мала црква у коју долазе покретни болесници са свих клиника на Литургију и духовне разговоре. У време Божићног и Ускршњег поста све је више болесника који се причешћују. Тешко покретни болесници се исповедају у зависности од њихових могућности. Ако је пацијент непокретан, постоји тихо исповедање а причест је честицама за болесне. На Онколошкој клиници молитве се обављају у амфитеатру и болесничким собама пацијената који не могу да се крећу.

Велики број пацијената су православни верници. Каква су Ваши сазнања, колико је важан разговор свештеника са болесницима који се свакога дана боре са болешћу и патњом?

– Болесни људи тек тада, у тим тренуцима, схвате шта им је потребно, колико им је важна вера. Потребна им је љубав – Божија, њихове породице, хришћанско милосрђе... Ми као

хришћани не смемо да их заборавимо и изопштимо. Ту треба показати хришћанску љубав – да их укључимо у заједничарење са Богом и нама, њиховој браћи и сестрама. Суживот као са сваким ко је здрав. Сви ми заједно целивамо икону Пресвете Богородице и причешћујемо се из истог путира. Истом кашичицом причешћујем се ја после болесника. Сваки од пацијената који су ХИВ позитивни зна за то и понаша се одговорно. Када у њиховој болести наступи терапијски период када је у теже стање, онда ме они или њихови ближњи позову. Увек долазим на духовни разговор, исповест и причест. Нема форме како људи пригрле Христу – и они који су у вери дуго, и они који су скоро упознали веру, чврсто се држе вере у Христа Спаситеља. Црква ће моћи да помогне болеснима у форми палијативног збрињавања, надам се у не тако далекој будућности, чиме ћемо показати зрелост друштва у целини.

Колико вера помаже да болесник прихвати болест?

– ХИВ више није смртна болест, са њом се живи, и болесник и породица треба да сазнају све о ХИВ-у. „Човекољубље“ је штампало у великом тиражу двојезичну брошuru *Како против дискриминације особа које живе са ХИВ/СИДОМ у Србији?*, која објашњава најважније проблеме особа које живе са ХИВ-ом и значај свеобухватне подршке засноване на заједници, а то смо сви ми. Поделили смо на стотине примерака овог информатора младим људима на свим клиникама.

и степену угрожености којем је околина изложена уколико ХИВ позитивна особа борави и живи у нашој близини?

– Ми поуздано знамо да су једини начини преношења сексуалним путем, путем крви коришћењем заједничког прибора међу интравенским наркоманима и с мајке на потомство. Других начина нема. Људи мало знају о овој болести, па је отуда

много произвољних веровања и заблуда да се могу заразити руковањем, грљењем са инфицираним особама, коришћењем јавних телефонских говорница, новцем, коришћењем јавних тоалета, базена или коришћењем посуђа за јело, чаша, пешкира, постељине... Не постоји могућност инфекције код зубара, не преноси се давањем крви, нити неговањем оболелог од АИДС-а.

Инфицирана особа не угрожава никога у својој околини.

Да ли бити заражен ХИВ-ом значи имати АИДС (болест у нашем народу познатија као сида)? Колико протекне времена од продора ХИВ у организам, до развоја АИДС-а?

– Разлика је у томе што ХИВ инфекција траје дugo, понекад и више од деценије, док се од-

брамбени систем инфициране особе не наруши до тог стадијума који зовемо АИДС. Пре него што се развије тај завршни стадијум, пациент може годинама да живи релативно нормално, без компликација и да притом буде преносилац инфекције својим партнерима. Тек када дође до тога да је имунолошки систем тешко оштећен, дешавају се инфекције, тумори и долази се до дијагнозе АИДС. Чак и тада постоје реалне могућности да се човек опорави и с том дијагнозом живи можда и неколико деценија уз коришћење модерне антихив терапије. Тако да се животни век људи са ХИВ-ом данас приближава животном веку људи који немају ХИВ. Не мора сваки случај ХИВ инфекције да буде смртоносан, иако је већи ризик ако неко има ХИВ да ће добити неке опасне по живот тешке компликације, него ако ХИВ нема.

Може ли вирус ХИВ да се трајно избаци из организма или је највеће достигнуће да се он држи под контролом, да се не би размножавао?

– Имамо само два случаја трајног избацивања вируса и излечења у историји. Један који се одиграо 2007. године путем вишеструког третмана зрачења и трансплантације коштане сржи од примаоца који је имао ћелије које нису пријемчive на ХИВ, што је скупо, компликовано и неприменљиво у широком лечењу ХИВ инфекције. И други случај марта ове године када су научници у Америци први пут успели да излече бебу рођену са ХИВ-ом, уз тврђу да се ради о функционалном, а не о потпуном излечењу. То су јединствени случајеви. Данас се више ослањамо на учинак контроле вируса јер лекова који би га елиминисали нема, нити су на видику.

Да ли заражени у Србији имају одговарајућу, оптималну терапију као у свету? Да ли пациентима у Србији можете да дате потребне антиретровирусне лекове?

– Ми смо сиромашна земља и код нас је терапија доступна сходно нашем здравственом систему који је релативно сиромашан, тако да наши пациенти имају здравствену заштиту приближно исто као земље у окружењу. Лечење АИДС-а спада у скрупу медицину, пошто пациенти у току лечења за годину дана потроше доста скупих лекова и ураде неопходне лабораторијске анализе. Многих антиретровирусних лекова има, али скрупље новије лекове немамо. Сваке године имамо почетни оптимизам да ће пристићи нови лекови на листу лекова које подржава Фонд за здравствено осигурање. Шест година нисмо добили нове лекове.

Наш народ је неповерљив према зараженим ХИВ-ом. Да ли би масовно тестирање помогло у превенцији?

– Страх од одбацивања је реалан, пошто се редовно сусрећемо са појавама дискриминације. Оболели су прогнани од друштва и пријатеља, отуђени и одбачени. Охрабрује да се током последњих пет година повећао број грађана склоних ризичном понашању који се тестирају на ХИВ, али ипак не можемо бити задовољни. Сваки пети човек касно открије да је заражен, када већ добије суду. Често се догађа да људи код којих је откривено да су ХИВ позитивни потисну ту чињеницу јер се добро осећају. Игноришу истину да лечење треба почети што пре. После неколико година појављују се на клиници у неком узnapредованом, тешком стадијуму болести. Понављам да је тестирање бесплатно, није

потребан ни упут за ову услугу, па чак ни здравствена књижица. Резултати се добијају за дан, два. У богатим земљама постоји стратегија да сви људи, чак иако нису извесно имали ризик да стекну ХИВ, ураде тест. Ми смо земља са најмањим утрошком тестова за ХИВ у Европи. Постоје и саветовалишта у великим градовима.

Колико је велики притисак због одбацивања околине, па и чланова породице? Да ли ХИВ позитивни болесници тешко живе у Србији?

– Многи тешко живе. Уколико су се стекли добри материјални услови у породици, а чланови су едуковани о болести, онда могу да живе сасвим лепо и нормално.

У којој мери СПЦ кроз мрежу црквених институција може успешно да се укључи у помоћ оболелима?

– Црква је преко Фонда „Човекољубље“ који се бави хуманим радом везаним за старост и болести, па и ХИВ, укључена у превенцију и лечење. Ради се о психосоцијалној подршци људима који болују од тешких, по живот опасних болести помоћу које ће лакше прећи кризне тренутке. Црква је на драгоцен и озбиљан начин присутна у лечењу пацијената од ХИВ-а и њен рад ценимо. На Шестом одељењу поставили смо велику икону Пресвете Богородице која је поклон „Човекољубља“. Постоји могућност коју ће Црква с временом боље користити, јер велики број наших пацијената су верујући људи. За сада релативно мали број болесника који леже у болници када имају фазе погоршања своје болести траже свештеника. Људи мало оклевавају, рекао бих да постоји мали стид и зазор да позову свештеника у болничку собу.

Поводом зо година од упокојења оца Александра Шмемана

О каква све то беше срећа

Свештеник Бобан Стојковић

Пре тридесет година, 13. децембра 1983. године, уснуо је у Господу велики пастир и богослов Цркве, декан и професор Академије Св. Владимира, писац великог броја богословских дела и неколико стотина богословских текстова, вишедеценијски учесник у бројним међуправославним и међухришћанским комисијама, симпозионима и конференцијама, један од најистакнутијих хришћанских интелектуалаца и мисионара православља на Западу,protoјереј др Александар Шмеман, без кога је немогуће замислити православно богословље XX века.

Отац Александар је био изузетан човек у сваком погледу, а његов став је увек био пун ентузијазма и поштовања. Био је истински благовесник Царства Божијег. Отац Александар Шмеман је увек говорио истину, не плашећи се последица и на много начина је био пророк, Божији човек, који је проповедао Јеванђеље у свој његовој пурноћи и истини. Његове беседе и *Дневник* откривају нам човека који радост Христовог Вајскрења жели да подели са сваким човеком. И он је то и заиста чинио, пре свега сваки пут када је служио Свету Литургију, а потом када је ту радост записао у својим делима о Литургији. За оца Александра Евхаристија је била смисао његовог пастирског деловања и богословствовања.

По сведочанствима људи који су имали благослов да га познају, отац Александар је имао изузетан дар. Његове речи су остављале дубок утисак на саговорнике. Делом, то је било због образовања – отац Александар је био из аристократске породице, секуларно веома образован, секуларно у најбољем смислу те речи. Али, главна ствар код

њега је била његова брига о сваком човеку. Пријатељства која је остварио, иако чак и краткотрајна, никада нису остала без трага.

Рођен је 13. маја 1921. године у руском градићу Ревељу (данас Талин у Естонији) од родитеља из угледне хришћанске породице. У раним годинама детињства преселио се из Естоније у Француску, где је са руском емиграцијом и остао све до свог коначног одласка у Америку 1951. године. Прво образовање започео је најпре у руској војној школи у Версају, из које потом прелази у гимназију, а касније наставља студије у француском

лицеју и на Париском универзитету.

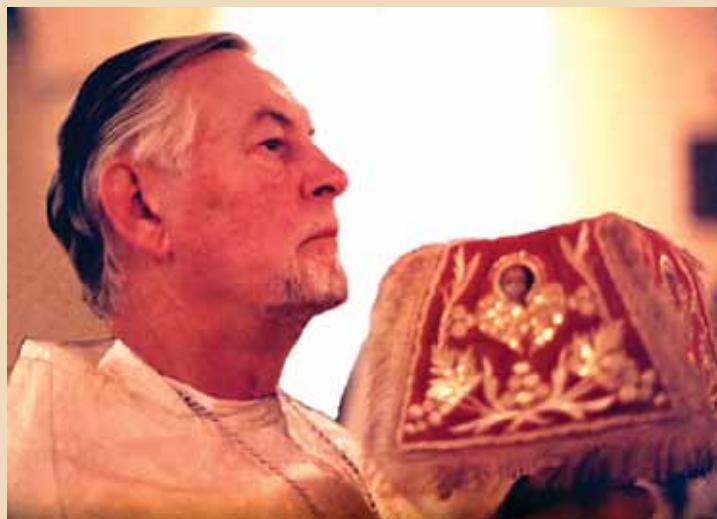
Године 1951, коначно одлази у Америку и придржује се колективу Академије Светог Владимира у Њујорку, коју је тада градио један од најутицајнијих православних богослова 20. века отац Георгије Флоровски.

Угледом овог православног богослова Академија се уздигла на завидну

академску и теолошку раван, на којој ће од 1962. г. успешно деловати и сам отац Александар Шмеман, преузимањем положаја декана све до своје смрти 13. децембра 1983. године.

После три деценије од смрти овог великог учитеља Цркве, његова дела су и данас врло радо читана и препричавана у богословским и небогословским круговима, а посебно његов *Дневник*, који је водио од 29. јануара 1973. до 1. јуна 1983. године.

„О каква све то беше срећа“, последње су речи које је о. Александар записао у свом *Дневнику*. Данас када се навршава три деценије од његовог преласка у Царство небеско, и ми понављамо те његове речи, „о каква све то беше срећа“, што нам је Господ подарио таквога оца и пастира Цркве. ■

Хришћанско човекољубље

Потреба за социјалним служењем

Владимир Марјановић

Како што ћешично зрно, када падне на земљу, доноси добитак ономе ко ћа је посејао; тако и хлеб даш ћадноме на послемку доноси стосијерку корист.

Свети Василије Велики

Један од приговора упућених Православној Цркви је да се она недовољно интересује за социјалне проблеме човека. Уобичајено је мишљење да је социјална тематика више карактеристична за западне хришћанске конфесије. Римске папе редовно објављују енциклике посвећене социјалним темама, док је протестантски свет познат по својој радној етици и теологији „социјалног јеванђеља“. Када је реч о пракси, римокатоличке добротворне организације, попут Каритаса или Католичке службе помоћи, познате су по пружању социјалних услуга, а слично се може рећи и за протестантске цркве које су веома активне у хуманитарном раду, нарочито у земљама Трећег света. Екуменске организације takoђе широм планете оснивају болнице, социјалне ценре и деле хуманитарну помоћ угроженима.

Ипак, и међу припадницима Православне Цркве постоји интересовање за социјалне проблеме и муке обичног човека. Православни хришћани имају

дугу историју рада на проблемима социјалног старања и помоћи људима у невољи. Православни мислиоци и теолози развијали су различите облике социјалне теологије. Историјске околности (турско ропство и комунистичка диктатура) су биле такве да је било мало могућности за практичну артикулацију православних социјалних идеала и вредности.

Православне социјалне организације

Данас у оквиру помесних Православних Цркава постоји велики број социјално-харитативних организација: Међународна православна добротворна организација, коју је основала Стална конференција канонских православних епископа у Америци, Синодски комитет за социјалну помоћ и милосрђе у оквиру Грчке Православне Цркве, Синодско одељење за црквено добrocinstvo и социјално служење Московске Патријаршије, Социјално-филантропска канцеларија Румунске Патријаршије, Црквена хума-

нитарна организација „Лазарус“ (Грузија), Православно човекољубље (Чешка), Вера, љубав, нада (Украјина), Социјални центар „Агапис“ (Молдавија), Фондација „Покров“ (Бугарска), Диаконија „Агапе“ (Албанија), Филантропија (Финска), Елеос центар (Польска), Човекољубиво друштво Православне Цркве (Индија), Пастирска и филантропска фондација Швајцарске епархије Васељенске Патријаршије (Швајцарска), Болница Светог Ђорђа (Либан) (извор: <http://www.orthodoxdiakonia.net>). Ове организације пружају различите социјалне услуге, не само у матичним земљама, већ свуда где је угроженим људима потребна помоћ.

У случају наше земље може се рећи да се рад на социјално-хуманитарном пољу постепено обнавља. Довољно је поменути активности Добротворног фонда „Човекољубље“, Верског добротворног старатељства Архиепископије београдско-карловачке, Фондације „Свети Вукашин“, заједнице „Земља живих“ и др. Осим тога, при многим парохијама се пружа помоћ у

виду новца, одеће, обуће и сл. Организована је и подела бесплатних оброка у црквеним народним кухињама.

Фонд „Свети Василије Велики“ – пример иницијативе лаика

Друштво у коме живимо одликује систем вредности који индивидуализам и егоизам уздиже као врлине, а међусобну конкуренцију као критеријум међуљудских односа. На скромност се гледа као на слабост, а на солидарност и помагање другоме као на непотребан и узалудан посао. У таквим условима логично је да волонтерски рад као облик добровољног и бесплатног служења другима нема велику популарност. Ипак, постоје и другачији примери. Волонтирање се може посматрати и на хришћански начин, полазећи од речи из Јеванђеља: „На дар сте добили, на дар и дajте“ (Мт. 10, 8). Таквим приступом волонтерском раду инспирисана је и православна социјална иницијатива Фонд „Свети Василије Велики“.

Фонд „Свети Василије Велики“ настао је током марта 2009. године. Основали су га православни млади ентузијасти који су посећивали богослужења у параклису Светог Јована Злато-

тельства у Студентском граду на Новом Београду и делује као пододбор Верског добровољног стара-Архиепископије београдско-карловачке. Фонд се определио за име једног од најзначајнијих црквених учитеља – Светог Василија Великог, због његове социјалне теологије и практичне помоћи невољницима у Кападокији. Тзв. „Василијада“ је била социјална установа коју је основао Свети Василије Велики са циљем збрињавања људи са маргине тадашњег друштва. У оквиру тог специфичног града монаси су водили рачуна о сиромашнима, старима, странцима и болесницима. Оснивачи Фонда „Свети Василије Велики“ били су инспирисани и другим многоbroјним социјалним и човекољубивим примерима светих из предања Православне Цркве, попут Свете Марије Париске. Она је била покретач Православног дела, добротворне установе која се бринула о болесницима, бескућницима и сиромашним у Паризу током тридесетих година прошлог века.

Један од главних циљева Фонда „Свети Василије Велики“ је практична помоћ људима у невољи. Месечним акцијама прикупља се добровољни новчани прилог за појединце, породице и социјалне установе попут прихватилишта за старија лица и сл. Поред новчане пружа се помоћ у храни, одећи и обући. У акције се укључују

Један од главних циљева Фонда „Свети Василије Велики“ је практична помоћ људима у невољи. Месечним акцијама прикупља се добровољни новчани прилог за појединце, породице и социјалне установе попут прихватилишта за старија лица и сл. Поред новчане пружа се помоћ у храни, одећи и обући.

поједине парохије, црквени хорови, приватни предузетници и сви који желе да помогну. Од марта 2009. године до половине 2013. године спроведено је више од 50 акција пружања материјалне помоћи социјално угроженима.

Осим практичне делатности, фонд повремено организује тематске семинаре и учествује на трибинама са намером да афирмише хришћанско милосрђе и богату православну социјалну традицију.

Потреба за социјалним активизмом лаика

Данас, када велики број људи у нашем друштву живи на ивици беде, потреба за појачаним харитативним и социјалним радом је све већа. Државни програми социјалне помоћи често нису дољни да се на прави начин помогне људима у невољи. Зато је неопходно активније друштвено ангажовање православних лаика који би уз благослов надлежног свештеника или епископа, својом иницијативом и организовањем допринели јачању социјалне солидарности са сиромашним. Могућности за то постоје. Није неопходан ни велики број људи ни значајна материјална средстава. Потребни су само искреност, спремност на помагање и добра воља. Оснивање и деловање Фонда „Свети Василије Велики“ може бити добар пример другима да у својим срединама и парохијама покрену сличне иницијативе. ■■■

Шта је учинила Милица? Она је безазленост супротставила насиљу и суврости; младалачку, готово детињу, слободу супротставила је принуди; чистоту је свесно супротставила самоувереној бестидности. Пред упорним настојањем других да је понизе, истрајала је у самопоштовању.

Борба за достојанство (4. део)

Мученички подвиг ученице Милице

Архимандрит Тихон (Ракићевић)

„Велики су били подвизи ове девице, и зато траже многобројне посматраче.“

(Свети Јован Златоуст, о Св. Пелагији, девојчици пострадалој 303. године)

Повучена и мирна, готово неприметна

Страдање наше Милице је пример велике супротстављености различитих погледа на живот. Безазленост је супротстављена насиљу и суврости; младалачка, готово детиња, слобода супротстављена је принуди; чистота је свесно супротстављена самоувереној бестидности; истрајавање у самопоштовању упорном настојању да се други понизи.

У Медицинској школи у Крушевцу, где су сви дуго причали о овој драми, Миличин разредни старешина проф. Милош Антић истакао је да је она била „скромна, марљива и увек коректна, са високим моралним принципима и осећањем према обавезама.“ У јавности су истицане и његове речи: „Поуздано знам да се та девојка није досад забављала ни са једним младићем.“

Осим што се знало да је била добра ученица и да је увек желела другом да помогне, била је тиха, повучена и мирна, готово

неприметна. Полут неискварене сеоске деце – задовољна и најмањим. Све ово би можда изгледало као тепање некоме кога смо волели, па смо га изгубили, да Милица није све ово и доказала. Оно што се десило

Признајући да „је била храбра“, начелник СУП-а Крушевца Милисав Миленковић је сматрао да је могла „и да зове у помоћ“. Међутим, као што смо видели из сведочења њених најближих, Милица је, и поред своје дружељубивости, била повучена, мирна, ћутљива девојчица која непотребне приче није водила. Увек је радосно извршавала задатке и желела да помогне. Ненавикнута на ружне ствари, које јој се нису дешавале, она није улазила у конфликте и није била навикла да ишта захтева за себе, нити да се буни. Као једина своја права она је одувек схватала могућност да сама изврши обавезе и да помогне другоме. Добра и искрена, у складу са својим врлинама понашала се и у опасности. Тихо дете се тихо и бранило. Задовољно најмањим, молило је само да га пусте. Нису га услышали. Тако је, и поред своје тијехости и нејакости, наишавши на неумољивост, постало јасно да ће се дете бранити по сваку цену – чак и по цену живота.

Спомен Косовским јунацима у Крушевцу из 1904. године, детаљ

2. септембра 1974. године покazuје да је ово дете заиста по много чему надвисило друге. Због жеље да другоме помогне се и нашла у клопци.

У складу са својим карактером, *тихо и мирно, јошово нейримећи* – но, она се искрала и побегла.

Миличина породица

Породица је тих дана била у великом болу. Просто нису могли да схвате да је од људи мого да дође такво зло према њиховом детету. Миличина мајка је неколико дана после сахране изјавила пред камером: „То бре није ни у рату тако било. Ја сам била девојка у ратно доба, па нико ми реч није рекао.“ Од бола скрхани отац Милен Костић се храбро држао и рекао: „Имали шта теже него када се изгуби најрођеније, али сви смо ми поносни на нашу Милицу.“

Миличин брат је био у војсци онога дана када је она пала. Од велике патње, недуго после сахране њему је позлило. Имао је нервни слом. Одвезен је код лекара у Брус а одатле у Крушевач, где је био у болници три месеца.

Смрћу девојке у овом засеку је време стало. Кукала је и кукала њена мајка – сведочи најстарија ћерка. Бол родитеља је био неизбрисив за живота. Трајао је све до сусрета са волјеним дететом у Царству Божијем – Славка се упокојила 1991. а Милен 2007. године.

Слобода и преко „природне“ границе

Уобичајена реакција оних који страдају (скоро би се могло рећи типска) у сличним ситуацијама јесте да треба сачувати живу главу по цену трпљења много чега. Волећи живот, Милица је радосно похитала у сусрет првом дану нове школске године. Хтела је да живи, али је хтела и да побегне од напасника, да се одбрани, макар по цену живота.

Св. Августин, око 410. године (више од 15 векова пре подвига Милице Костић), у свом најпознатијем делу *Држава Божја*, бави се овим проблемом. Он је одлучан да не треба платити жи-

Из штампе је изашла књига *Борба за доспојанство : Изложење живоћи и мученичкој подвигу ученице Милице Костић (1956–1974)*, аутора Архимандрита Тихона (Ракићевића), игумана манастира Студеница. У њој је детаљно реконструисан живот и мученички подвиг ове девојке, као и догађаји после њеног страдања који објашњавају како је њено име потиснуто из јавности. Обиље података изнетих у овом раду су, уједно, извор за рехабилитацију ове изузетне особе.

вотом да би се избегло силовање зато што у таквом случају жртва није ништа сагрешила. Ово трпљење је благословено чак иако неправда изгледа претерано тешка. Поменуто трпљење се може поредити са стрпљењем светих мученика који су понели своје страдање, тј. сведочење. Неприхватљиво је самоубиство због погрешног схватљања да насиље над телом има за последицу губитак части и угледа, без којих се живот сматра немогућим. Овакав став би био заблуда. Овим је Црква давно, на најбољи могући начин, решила питање односа између стида и разума. „Света воль“, докле год остаје чврста и неуздрмана, јесте оно што чини да тело постаје свето, те никакво насиље над телом души не одузима чедност јер је чедност душевно добро. Ово размишљање, осим што је и логично, јесте и давно признато од стране Цркве.

И Августин сматра да се у оваквој ситуацији треба бранити од напасника и да се у тој одбрани сме изгубити и живот, иако жртва није дужна опирати се до смрти. Опре ли се до смрти, постаје мученица. Међутим, он није себи давао толико за право да би се супротставио уверењу народа, који је већ онда неке девојке, које су поступиле попут наше Милице, поштовао као свете мученице. У његово време Црква је разне хришћане, који су пострадали под сличним условима, званично препозната и прославила као мученике.

Миличина мајка и сестра

Дакле, прво Августиново размишљање је логично, широко прихваћено, признато и благословено. Природно је да ономе ко не може да се брани једино преостаје да трпи. Он тада, подносећи невољу, успева да сачува живот, али истим *трпљењем спасава и душу своју* (види: Лк. 21, 19). Међутим, људска личност није овим ограничена. И Августин и Црква поштују слободу човека и преко ове границе. Шта ако неко воли живот и жели да живи, али при том неће да дозволи да му други учини насиље, да га други употреби као неку ствар – ни по коју цену?

Слободно дете не прихвата ограничења

Милица Костић није хтела смрт, хтела је да живи. Али упавши, без своје кривице, у ситуацију да брани слободу и достојанство људске личности, одупрла се насилицима у потпуности.

И многи други људи трпе насиља, па гледају да што пре изађу из непријатне ситуације. Искуство судске праксе показује да је уобичајена реакција „оштећених“ (правни израз за

оне који су трпели насиље) са свим другачија од Миличине. Реакција оних који страдају, скоро би се могло рећи типска, јесте да се они у сличним ситуацијама пре свега брину да сачувaju „живу главу“, па ма шта претрпели. Многи други би на њеном месту попустили и престали да се бране. Због тога што су управо такав („убичајен“) след догађаја очекивали, зликовци су је и довели у стан на превару. Свакако да то не би радили да су могли да претпоставе да ће Милица овако да реагује. Дакле, убичајена реакција (како рекосмо – скоро типска) била би да све издржи и да живи што пре оде из стана, те после да их пријави или да ћути. Иначе, сматра се да су код оваквих кривичних дела велике „тамне бројке“, тј. неоткривена кривична дела. Према америчким истраживањима седамдесетих година, уверења да се „ништа није могло учинити“ и да „дело није било довољно важно“ најчешће се спомињу као разлози непријављивања многих кривичних дела од стране особа које су биле жртве.

Дакле, могла је да ћути. Неки вршњаци, и то из Миличиног завичаја, управо су тако размишљали. Један ученик из Бруса је рекао: „Па, она је могла да живи после сасвим нормално, да је дозволила и да је ћутала. Шта, била би жива и здрава.“ Поготову што се све ово догађало на скривеном месту и није било опасности од тога да неко то исприча, чак ни сами зликовци (за њих би обелодањивање догађаја било крајње опасно). Наравно да је Милица могла тако да поступи. Међутим, она није хтела да дозволи напасницима да над њом остваре своју намеру. Још нешто треба имати у виду – њој живот у тој ситуацији ничим није био угрожен. Дакле, није била присиљена на то ни јавним мњењем ни опасношћу по живот.

Милица Костић, девојка у најбољим годинама, волела

је живот и хтела је да живи. Али је такође хтела да брани образ, слободу и достојанство своје личности. Зато се одупрла насиљцима, чак по цену живота.

Жртва, дакле, треба да се брани од напасника и у тој одбрани сме да изгуби и живот, иако није дужна да се брани до смрти. И наша Милица се храбро бранила, али учинивши и више него што је била дужна – бранила се до смрти.

Књига *Борба за достојанство* открива да скок наше Милице није био ни последица афекта и да је она, иако је била у ванредној ситуацији, имала времена да добро и постепено расуди шта да учини како би напаснике осујетила.

Зашто она?

Многи су се питали: зашто баш она? Била је тиха ученица, повучена, мирна, готово неприметна. Увек је желела другом да помогне. Неискварено и скромно дете – задовољна и најмањим. Другарица из разреда, неколико дана после њене смрти, каже: „Просто нисам могла да верујем да је то њој могло да се дододи.“ Славица Војиновић, такође из разреда, није одмах поверовала: „Нисам веровала да се то баш њој десило, јер је била повучена девојка. Мислим, десливало је некако невероватно да је баш она. Увек је била некако издвојена, не издвојена из друштва, али као особа – није ишла на игранке, на улици није излазила, мислим... Звучало је некако невероватно.“

Најбоља Миличина другарица из детињства Милка после 37 година пита се: „Ја кажем да ми никога није жалије него ње. То сам се стално питала, зашто

Милица у 2. разреду. Дечак поред ње држи малог зеца

она? Она је била најпаметнија, најбоља...“

Чуђење другарица је разумљиво јер је Милица заиста била безазлено и честито створење. Њу нису занимале нити игранке нити да много излази. Она је била једна скромна, једноставна и нормална личност. Основно интересовање јој је било да буде одговорна. „Стварно је анђео била“, говори најбоља другарица из детињства. Зато је сасвим на месту питање многих: „зашто она?“. Била је искрена и настојала да ништа ружно не проговори нити пожели. Као таква показала се као достојан сасуд карактера и благодати да покаже немогућност поробљавања људске слободе и достојанства. Уз то, да потресе савести и покрене многе. Да истакне и прослави Богом усажене вредности које је од детињства носила у себи. Али и да својом смрћу одбрани и друге – да нико више не пострада у том стану, и шире. Када се ово има у виду, може се рећи да Милица заиста јесте жртвовала свој млади живот за општу ствар јер је то било потребно.

Милица је потресла савести многих родитеља и друштвених чинилаца и натерала их

Драги моји!

Бајка коту да ви узимам да сасвим да ми доноси ос обог тврда не здрава штета била ће забрањена. Здрава штета била ће штета. Данас са

Драги моји... Из Миличиног писма оцу

Милица 1974. године

да озбиљније размисле, не били се покренули да учине нешто против злоупотребе туђе слободе и достојанства. У изјавама поједињих друштвених чланица и стручњака подвучена је ова страна Миличиног поступка, тј. да својом смрћу она није бранила само себе. Чињеница је да је, после Миличине смрти, милиција много више пажње посветила томе да се слична кривична дела унапред спрече. Радници СУП-а у Крушевцу (а вероватно и шире) су усмеравани да појачају активност у школама, које су чешће обилажене. Појачана је њихова активност у угостиteljskim objektima, na mestima okupljanja, na sportskim mаниfestacijama, kulturnim priredbama itd. Поред овог, посебна пажња је посвећивана томе да радници СУП-а у ноћним часовима адекватно пазе

на криминогена лица (а тада су се, стручно, тако звали људи под појачаним надзирањем и локалном контролом).

Када све ово знамо, природно је да се запитамо – зашто је ово дете данас скоро потпуно непознато у нашем народу? Њено име је исте године, једном кратком или ефикасном акцијом, потиснуто у заборав. Защто? Разлоге за потискивање њеног именима открива књига *Борба за доспојанство*.

Пред престолом Божјим (Отк. 7, 15)

Све што смо сагледали потврђује речи Мирољуба Јаковљевића да је она била „Божија особа на овом свету“ коју „као да је сам Бог послao да покаже људима како треба бити добар, поштен и честан“. Чињеницу да је веровала у Бога већ смо истицали због тога што, осим делâ (види: Јак. 2, 24), вера и црквеност легитимишу нечију светост. Таква особа није морала да скочи. Да је истрпела насиље, не би била мање света и беспрекорна јер би њено трпљење било из најплеменитијих побуда. Али, она се одлучила да зликовце осујети и умакла им је, опет из најплеменитијих побуда. По речима Апостола: „Чистима је све чисто“ – „њихов ум и савест“ (Тит. 1, 15), а самим тим и свака одлука и поступак.

Тело Милице Костић је изнето из родне куће, те после православног опела положено у гроб у четвртак, 5. септембра. Кроз

Да је истрпела насиље, не би била мање беспрекорна јер би њено трпљење било из најплеменитијих побуда. Али, она се одлучила да зликовце осујети и умакла им је, опет из најплеменитијих побуда. По речима Апостола: „Чистима је све чисто“ – „њихов ум и савест“ (Тит. 1, 15), а самим тим и свака одлука и поступак.

стакло на унутрашњем ковчегу видело се њено лице. Њени најближи су расудили да је треба сахранити у белој хаљини, како је и учињено. Сада, када дубље сагледамо, видимо у овоме вишеструку символику.

Прво – Миличино прибрајање мудрим девојкама (види: Мт. 1–13), било да се као „уље“ из јеванђелске приче (којим је била испуњена, тј. просветљена ова душа) разумеју добра дела и врлине, било да се као „уље“ разуме сама благодат Духа Божијег – која је „плод врлина“.

Друго – то нас упућује на недоумицу из Светог Писма: „Ови обучени у беле хаљине, ко су, и од куда дођоше?“ (Отк. 7, 13) На ово питање, тајновидцу Јовану Богослову је објашњено: „Ово су они који дођоше из невоље велике, и оправше хаљине своје и убелише их у крви Јагњетовој“ (Отк. 7, 14), тј. Христовој. „Зато су пред престолом Божијим“, „и убрисаће Бог сваку сузу са очију њихових“ „и водиће их на изворевода живота“ (Отк. 7, 15).

И заиста, појавивши се „из невоље велике“ (Отк. 7, 14), Милица долази избељене хаљине своје, тј. просветљене душе, чију је чистоту сачувала од детињства. Долази да ступи пред престо Божији, где ће му служити „дан и ноћ у храму његовом“ (Отк. 7, 15).

Давно је речено да је девојачка сахрана „попут свадбене поворке“. Овог пута свадбене одаје су – само долазеће Царство Божије.

Положај детета у Цркви (2)

Узраст детињства у Христу

Ивица Живковић

Човек одраста пред Богом читавог свог живота. Нико није коначно одрастао и сваки човек је још увек „Божје дете“, ма у ком узрасту био.

Када се расуђује са хришћанског становишта, потребно је разликовати два континуума, два различита плана или реда одрастања. Није исто говорити о социјализацији деце, о одрастању у временским, овоземаљским животним оквирима, и мислiti на одрастање пред Богом и уподобљавање Богу. На једној страни дете учи како да се понаша, оно се цивилизује, образује, стиче компетенције да пуноправно учествује у друштву и сматра се одраслом особом када дође до узраста пунолетства. Међутим, постоји и други план, који има у виду коначну судбину човека, нешто што бисмо назвали духовним или есхатолошким сазревањем. У том другом, перспективнијем значењу, није доволјно напунити осамнаест година и проћи прописане квалификације. Човек одраста пред Богом читавог свог живота. Нико није коначно одрастао и сваки чо-

век је још увек „Божје дете“, ма у ком узрасту био. Штавише, доживети себе као одраслог или великог пред Богом сма-

одрастања бави се православна хришћанска педагогија.

Истицање ове разлике не настаје из нечијег инсистирања на теорији или из наклоности према философији. Она потиче из фундаменталног богословског разликовања између нетварног и тварног, од којег зависи исправан приступ питањима спасења света. На том разликовању почива свеукупно здање светотачког православног богословља. Управо оно даје богословску перспективу теми одрастања, отварајући многе дилеме у области православне хришћанске етике односа са децом и православног хришћанског учења о човеку и детету. Тек разликујући два континуума сазревања личности могуће је разматрати ко је човек пред Богом и шта је дете, има ли дете своје специфично достојанство, шта одрасли могу допустити себи у опхођењу са децом да не наруше свој право-

тра се у хришћанској духовности знатним духовним искушењем. Тим другим планом

славни однос према Богу, себи и свету око себе – однос од којег зависи њихово спасење.

Појам детета у Христу

Подручје човековог идентитета укључује и питања о посебном идентитету детета, концепту по којем би дете могло да се сматра јединственим и особеним бићем, вредним по себи а не само по ономе што треба да постане у будућности. У том смислу значајан је динамички аспект идентитета, веза која постоји између идентитета људског бића и његовог одрастања, сазревања, развоја. Грчки појам *παιδεία* говорио је о потреби изграђивања људске личности према унапред задатој идеји човечности (*humanitas*). Срж класичног образовања била је у могућности човека да обликује природне стихије у себи и постане човеком.

У хришћанској теологији појам људске природе стоји у вези са Богом. Узраст људског бића суштински је одређен логосом људске природе: протопоношки, с обзиром на духовно порекло човековог постања, и есхатолошки, с обзиром на крајњи духовни циљ. Према хришћанским аксиолошким основама, вредност и достојанство свих људских бића актуелно и потенцијално су једнаки. То значи да се чиниоци вредности људске личности односе и на личност детета. Живот у Христу је сведочење Божје љубави према човеку, која се не ограничава само на узраст одраслих.

У историјској, временској перспективи раста, детињство се посматра као перманентно стање постјања из свршене перспективе одраслих. Међутим, оно што човек током детињства постаје није личност већ одрасло људско биће, грађанин, резонујућа, рефлекту-

У Христу нема старих и младих; ове разлике су, може се рећи, есхатолошки превазиђене.

јућа јединка, способна за рад и постигнуће у друштву. Човек током одрастања не постаје личност, јер он то од тренутка свог рођења већ јесте.

Узраст у хришћанском значењу

Царство Божје, живот будућег века, не садржи ток старења – даљег физичког сазревања људи. Разлике у узрасту тичу се психофизичких потреба организма и постоје само у временско-просторним, инструменталним животним координатама. У Христу нема старих и младих; ове разлике су, може се рећи, есхатолошки превазиђене. Међутим, у историјској димензији постојања људи зрелост и незрелост су појмови са вредносним конотацијама. Они су релативни, процењују се на различитим нивоима узраста и идентификују са моћи и постигнућем неке личности. Друго је питање како се богатство и сиромаштво духом вреднују у животу душе и који је статус самосталног људског искуства као средства за задобијање благодатног, богочовечанског стања. Првенство приступању у Царство Божје имају управо мали, сиромашни духом, незрели, они који се у свом духовном расту осећају и другима обраћају као деца.

Детињство не треба сматрати одсуством квалитета узраста одраслих, већ се узраст одраслих одликује додатним својствима неопходним за учешће људи у стварима овога века. Године сазревања не дају суштинску допуну личности човека. Између детета и одраслог постоји суштинска једнакост природе, без обзира

на другачије начине активности у једног и у другог. Назначење тек рођеног људског бића у предању Цркве не састоји се у томе да оно одрасте и да се накнадно укључи у живот црквене заједнице. Значење појма детета у Цркви не односи се ни на какво прелазно доба ка коначном одрастању и евентуалном узимању пуног учешћа у литургијској служби. Деца у тој служби већ пуноправно учествују. Стога уважавање детета у Православној Цркви треба да буде циљ по себи а не средство некакве хришћанске социјализације.

У сваком друштвеном окружењу вредновање по узрасту зависи од културног обрасца заједнице. Положај детета у Цркви, односи и улоге приписиване детету, на неки начин јесу показатељ актуелног стања Цркве. Припадност детета заједници Цркве треба да значи више од развоја нормативног понашања или иницијације у свет одраслих. Црква није свет одраслих; не будући ни дечји свет, она је заједница одраслих и деце. Деца у Цркви делатно обављају службу лаика, док интегритет њиховог дељања зависи од моралног суђења и самодоживљавања заједнице. Одрасли су субјект који даје глас детету, али је аминовање детета у службама Цркве пуноважно и равноправно аминовању одраслих. Учешће деце у службама Цркве догађа се по Божјем позиву, на садејство и допуштење одраслих. Putem тог учешћа догађа се откривење значаја и смисла детињства у Христу.

У следећем броју:
Дете у Писму и прегању

– Образац савршеног идења за Христом
у стваралачком подвигу Николаја Гогольја –

Присутио сам Ономе у коме је извор живота

гр Ксенија Кончаревић

„Почетак, корен и темељ свега јесте љубав према Богу. Али нама је тај почетак на крају, и ми све што постоји у свету љубимо већма него Бога. Бога ваља љубити тако да све друго, све што је мимо Њега, узимамо за споредно и мање важно, да законе Његове држимо за више и важније од свих наредби људских, савете Његове – више од свију савета људских, и да се много више бојимо да увредимо Бога него ма кога од људи“, – поручује писац у свом

Правилу живљења за хришћане у свету.

Дарови које поседујемо су различити, али сви они имају један заједнички извор – Духа Светога. Свакоме се дарује пројава Духа на корист: по речима Апостола Павла, једноме се кроз Духа даје реч мудрости, другоме реч знања, некоме вера, некоме дарови исцељивања, некоме чињење чудеса, пророштво или разликовање духовна, различити језици или тумачење језика... Али дарови Духа не дају се ради самог човека као појединца, и они не представљају његову личну својину. Сваки дар добијамо ради служења Цркви. Свети Јефрем Сиријски учи да, премда свако од нас поседује благодат различитих дарова, ипак нам се сви они дају како бисмо их творачки умножили у Цркви. Дакле, душевне сile и различите способности којима располажемо дате су нам како бисмо их несебично ставили у службу Цркви“.

Овако учи, развијајући мисао Апостола Павла, Свети Иларион Тројицки, Епископ вејрејски и талентовани професор Новог Завета на Московској духовној академији, који је за Христа Господа

мученички пострадао у доба крватог большевичког преврата. Позив на благодатно умножење дарова у служби Богу и ближњем, пастири и учитељи Цркве Христове вековима упућују људима свих звања, узраста и занимања, од краја до краја земље. Али колико је оних који су заиста осетили потребу да дело своје принесу на дар Богу, да га укњиже за вечност? Колико је стваралаца који су одлучно одбацили сујету и гордост, презрели богатство, част, славу и без остатка принели плодове умножења својих дарова Дародавцу свих добара? Данас, на почетку новог миленијума, сведоци смо небивале деградације књижевности, уметности, науке, њиховог потпуног отуђења од Христових богочовечанских идеала, њиховог уму непојмљивог унижења и безнадног утапања у бесловесност. Али утолико блиставијом светлошћу хришћанима наше доба сјаје примери стваралаца који су се у животу и раду управљали према поруци Цркве Христове: „Сами себе, и један другога, и сваки живот свој Христу Богу предајмо!“. У сазвежђу таквих праведника, који су све своје душевне и

умне способности несебично принали на жртвеник наднебеске љубави Господње, име Николаја Васиљевича Гогольја (1809–1852) једно је од најсветозарнијих светила.

Аутора Тараса Булјбе, Ревизора, Шињела и Мртвих душа својатали су многи. Следбеници реализма у руској књижевности називали су га родоначелником свог књижевног правца, са поносом истичући да су сви они „изашли из Гогольевог Шињела“. Највећа имена руске авангарде с почетка XX века такође су се позивала на његову поетику фантастичног, сматрајући да је он прокрчио пут њиховим књижевним стремљењима. Читалачка публика у њему је видела пре свега изванредног сатиричара, комичара и врхунског приповедача. Али ретко ко је био дорастао да у њему препозна истинског хришћанског ствараоца; ретко ко је познавао другог и другачијег Гогольја – аскету и усрдног молитвеника, настављача светоотачких традиција у руској уметности, хришћанског мислиоца и публицисту. Гоголь јесте био књижевник, али са једним посебним, јасно осмишљеним духовним даром и призывањем, уметник спосо-

бан да се уздигне изнад литературног стваралаштва у уском смислу те речи, да се не заустави на њему као на земаљском благу, него да одважно крене ка непропадљивој, небеској ризници која се дарује онима што талант свој без остатка принесу Христу Господу. Иако пишчево трагање за Христом није прошло без извесних лутања и падова, његово самопожртвовано служење Ономе Који је једини „Пут, Истина и Живот“ (Јн. 14, 6) оставило је снажног трага на руској књижевности, приправивши пут великим Достојевском и уневрши у њу не пролазна начела правдольубивости, човеколубивости и боголубивости, због чега ју је Томас Ман својевремено и назвао „најчовечнијом књижевношћу у свету“.

Међу Гогољевим белешкама налазимо и овакву мисао: „Каква је корист лађи од јарбола, կրманоша, морнара, једара, сидра, ако нема ветра? И каква је корист човеку од красноречивости, оштроумности, знања, културе, памети, ако у души његовој нема Духа Светога?“ Нема сумње, ова нас пишчева спознаја умногоме подсећа на поznato откривење Светог Серафима Саровског о стицању Духа Светога као о циљу нашега живота. Николај Васиљевич био је свестан да не само стицање Духа, него ни истинско познање смисла живота није могућно без дуготрајног и муко трпног рада на себи, без понирања у дубине свога бића. „Мене је привлачило све у чему је налазило одраз познање људских душа – од ис повести обичних људи из света до искуства анахорета и пустињака – и на томе путу, ни сам не знајући како, дошао сам до Христа. Увиdeo сам да је у Њему кључ познања душе човекове, да још нико од душезналца није усходио на ону висину душевног познања на којој се налазио Он. До овог закључка дошао сам и анализом своје властите душе...“. Сам списатељски дар он је схватао као велики благослов Божији, али и изузетну одговорност. Зато није чудно то што је у причи *Порѣш* у уста главног јунака, иконописца, ставио овакве

речи као поуку упућену његовом ученику: „Спасавај чистоту душе своје! Онај које примио талант од Бога мора бити душом чистији од свих. Јер другим људима много тога ће бити опроштене, али њему се неће оправдати“. Није ли ово непосредан одзив на поруку Јеванђеља Христовог: „Свакоме коме је много дано, много ће се тражити од њега; а коме је поверено много, од њега ће се више искати“ (Лк. 12, 48)?

Религиозност се у пишчевој личности укоренила од детињства, у чему је пресудна улога припадала његовој мајци Марији Ивановној. Веома рано будући уметник осетио је богоћримисану управљеност свог животног пута и све уздање своје положио је на Бога. Још као четрнаестогодишњи дечак, после очеве смрти, записао је: „Овај ударац поднео сам са чврстином истинског хришћанина. Благосиљам те, света веро православна! Једино у теби налазим извор утеше, једино ти ми помажеш да превазиђем свој бол. Прибегните сви Свемогућем, као што сам Му ја прибегао!“. Још док се школовао, почeo је да се занима за богословље, да проучава дела Светих Отаца. Неко време, додуше, допуштао је себи младалачке бунтовне „испаде“ и хирове – да се не прекрсти у храму, да каже понеку ружну или подсмешљиву реч о свештеницима, али са сазревањем тога је нестало. Његов хришћански идеал уобличиће се касније, у четвртој деценији живота. Непосредан повод за дубоки и одлучни преокрет у њего-

Н. В. Гоголь (1809–1852),
гравура из средине 19. века

вој души наступиће после тешке болести коју је прележао у лето 1840. године. Од тога доба он ће се у потпуности посветити богоискању и раду на својој души, што се непосредно рефлектовало и на његово стваралаштво. Док је у првој половини свога живота настојао да приведе људе Богу указивањем на њихове недостатке и на негативне појаве у друштву, од овог преокрета Гоголь ће све своје снаге управити на властито духовно усавршавање, делатно покајање и преумљење. „Нађи пре свега кључ за властиту душу, па ћеш тим кључем моћи отворити свачију душу“, – записао је Николај Васиљевич у једном писму. Велики писац дошао је до сазнања да се зло у свету не може победити било каквим спољашњим деловањем, па ни снагом књижевне речи, ако оно није праћено унутарњим очиšћењем и охристовљењем. Стога је као свој, али и основни задатак сваког истинског уметника он видео безрезервно приволевање Цркви Христовој и дубоко усвајање истине свете православне вере.

Сачувано је доста сведочанстава о Гогољевом духовном животу тих година. Један пријатељ, који га је упознао за време боравка у Риму,

записао је: „Већ тада Гоголь ми се чинио изузетно побожним. Једном приликом сви Руси су дошли на свеноћну службу у руски храм. Видео сам да је дошао и Гоголь, али после извесног времена изгубио сам га из вида, тако да сам помислио да је можда раније напустио службу. Нешто пре завршетка бденија изашао сам у пронаос, пошто је на месту где сам раније стајао већ било загушљиво, и тамо сам, у полумраку, приметио Гогола: кле чао је у једном углу, оборене главе. Док су се читале неке молитве, он је усрдно метанисао...“ Из тих година датира и његово искрено признање пријатељу Н. Д. Бело зерском: „Чини ми се да ми више лежи манастир него живљење у свету“. Другом пријатељу, Н. М. Јазикову, писац исповеда: „Потребна ми је осама, апсолутна осама. Ни сак рођен за трзавице које намеће свакодневни живот. Сваког дана и сваког часа све јасније осећам да нема узвишенијег удела на свету од звања калуђерског“.

Пробуђена душа није се могла наситити речи Божије и мудрости Отаца Цркве. Писац који је ушао у сам врх светске књижевности своју лектиру свео је на Свето Писмо и светоотачке списе. Сачуване су бележнице у које је он уносио изворе из прочитаних дела, своје анализе и коментаре на теме као што су: *Изложење вере; О црквеним прегањима; О поштовању свештеника; О лиштарцији; О исхинском покајању; О хришћанским врлинама; О присуству Духа Светога међу нама; О љубави према ближњем...* А исписе је уносио из дела Св. Атанасија Великог, Св. Јована Златоуста, Св. Василија Великог, Св. Григорија Ниског, Св. Прокла Константинопољског, Св. Теодора Анкирског, Св. Јована Дамаскина, Св. Кирила Александријског, Св. Филарета Московског, Св. Димитрија Ростовског, Св. Тихона Задонског... *Лестивица* Св. Јована Лествичника била му је најомиљеније штиво, а најдрага молитва – „Господе, дај ми сузе умиљења и сећање на смрт“ (седма молитва Св. Јована Златоуста пред одлазак на починак). Молитве је

узносио и својим речима, при че му је неке од њих и забележио: оне су несумњиво сведочанство његове топле љубави, дубоке вере, искрне наде и свецеле укорењености у Тросунчаном Господу.

Године 1845. Гоголь поново пада у постельју. После мучне и тешке болести његова решеност да се у потпуности приволи Господу све је изразитија. О том периоду у његовој преписци налазимо и овакво сведочанство: „Живео сам у унутрашњости свога бића, владао се као да сам у манастиру, нисам пропустио скоро ниједну службу у нашој цркви...“. Духовни напори нашли су одраза и на његовом физичком лицу. „Гоголь је остарио, али је стекао једну посебну врсту лепоте, која се не би могла другачије окарактерисати него као лепота мислећег човека“, – сведочи П. В. Ањенков. „Лице му је побледело, увело; дубок, напоран рад мисли оставио је на њему печат умора и иссрпљености, али израз његовог лица, у целини посматрано, учи нио ми се светлијим и спокојнијим него раније. То је било лице философа“. Као девственик, неспутан брачним и сродничким обавезама, могао је да се у потпуности преда духовном делању, усходећи све више и више у свом аскетском усавршавању. Испушио је и сиромаштво, које је доживео као својеврсну припрему и пробу за полагање завета нестицања. „Сиромаштво је велико блаженство, кога свет још увек није свестан. Али онај кога је Бог удостојио да окуси сласт његову, онај ко је заволео своју просјачку торбу, неће је продати ни за каква блага овдашњег света...“ Писац-аскета почиње да озбиљно размишља о одласку у манастир. „Нема звања узвишенијег од монашког, и дај Боже да се удостојим да понесем монашку ризу – већ и сама помисао на њу испуњава радошћу срце моје“, – пише он грофу А. П. Толстоју. „Ипак“, – исповеда се писац, – „без призыва Божијег то се не може учинити. Да би човек стекао право да се удаљи од света, мора се достојно од њега опростити. Онима који одлазе у манастир обично се саветује

да претходно раздају свој иметак сиромасима. А шта да ја раздам? Мој иметак није у новцу. Бог ми је помогао да стекнем извесно интелектуално и душевно добро и подарио ми неке способности које су на корист и потребу другим људима. То је оно добро које сам дужан раздати другима, онима који га немају, да бих се затим мирно могао удаљити у манастир...“.

Многи Гогољеви познаници и пријатељи сматрали су да је он имао истинско монашко призваније. Тако, на вест о пишчевој смрти 1852. године В. А. Жуковски са болом је записао: „Сигуран сам да би Гоголь, само да није био започео *Мртве душе*, чије му је привођење крају оптерећивало савест, премда му рад на рукопису није ишао од руке, одавно био монах, и сигуран сам да би нашао савршени мир да се обрео у средини у којој би душа његова дисала лако и слободно...“. Велики оптински старац Варсонуфије (Плиханков) казивао је својим духовним чедима да се Гоголь једном свом близком пријатељу поверио: „Ах, како сам много изгубио, како сам ужасно много изгубио што нисам ступио у манастир!“ Разлог одустаја од кретања монашким путем највероватније је лежао у амбивалентности његових мотива, односно у чињеници да је у њему постојао дубок конфликт између духовних и литературних стремљења. Ипак, одлука да остане у свету била је пропраћена пишчевим унутарњим помонашењем, које већина савременика, нажалост, није разумела. Дела која је објављивао у последњем раздобљу свог живота књижевна критика дочекивала је са одбојношћу, не без ироније и пакости, у чemu је предњачио тада неприкосновени литературни арбитар Висарион Григорјевич Бјелински. По ко зна који пут испуниле су се речи Светог апостола Павла: „Телесни човек не прима што је од Духа Божијега, јер му је лудост, и не може да разуме, јер се то испитује духовно“ (1Кор. 2, 14).

Свој дубоко хришћански поглед на уметност Гоголь ће формули-

сати на више места. Тако, у књизи *Изабрана месна из йрејиске са љијаштјима* њено назначење писац види у томе да она служи као „невидљива степеница према хришћанству“, јер данашњи човек „нема снаге за непосредан сусрет са Христом“. По Гогоњевом мишљењу, књижевност има исту улогу као и дела духовних писаца – да просветљује душу, да је узводи ка савршенству. Писац-аскета искрено је веровао у снагу речи, у могућност да се речју човек пројме и преобрази. И што је његов однос према уметности био узвишији, то је веће захтеве постављао пред себе као писца коме је поверен велики дар Божији – реч.

Подсећајући на јеванђељску поуку да ће „за сваку празну реч коју рекну људи дати одговор у дан Суда“ (Мт. 12, 36), Николај Васиљевич је устао против празнсловљења и било какве злоупотребе речи у књижевности. „Однос према речи мора бити поштен. Та реч је најувишији дар Божији људима! Веома је опасно ако се писац лакомислено игра речима. Нека ниједна трула реч не изађе из уста ваших!“, – наводи он у већ поменутој књизи. А у писму В. А. Жуковском он овако сагледава основне предуслове за бављење књижевним радом: „Чистија од горског снега и светлија од небеса мора бити душа моја, како бих задобио снагу и отпочео подвиге на великому попришту (књижевног стваралаштва)“.

Учење Цркве представљао је за великог писца крајеугаони камен изградње руске националне културе. Стане духова у тадашњем руском друштву, особито у његовим вишум слојевима, који су се све више приклапали верском индиферентизму и релативизму, у њему је изазивало велики бол. „Иамо бесцену ризницу, али не само што се не трудимо да постанемо тога свесни, него се чак ни не сећамо где смо је оставили. То је као да домаћина замоле да покаже најлепшу ствар коју има у кући, а он ни не зна где се та ствар налази. Ми не маримо за Цркву, која се,

као целомудрена девојка, сачувала још од апостолског доба у својој првобитној чистоти и непорочности; не маримо за Цркву, која као да је сишла с неба, са својим догматима изузетне дубине и предивним обредима, нас ради, и која једина има моћ да отклони све недоумице и одговори на сва питања наша... Ту и такву Цркву, која постоји нас ради, још увек нисмо увели у живот свој!“ Задатак сваког верујућег човека, а поготово интелектуалца, јесте да живљењем својим посведочава истину Цркве: „Живљењем својим морамо заштитити нашу Цркву, која је сва – живот; миомиром душа наших ваља нам објављивати њену истину... Проповедник Цркве од Истока дужан је да тако иступа пред народом да већ од његовог смиреног изгледа и тихог гласа који излази из дубине душе, оживљавајући оне којима се обраћа, све почне да се покреће још пре него што он изложи поводом каквог дела је дошао, тако да му сви углас узврате: ‘Речи нису потребне – и без њих ми чујемо свету истину твоје Цркве!’“

Остатак живота Гоголь је провео у свакој побожности и чистоти, неуморно радећи, али и надахнујући се богослужењима Цркве, сусретима са монасима, посећивањем светих места. Неколико пута боравио је у знаменитом Оптинском манастиру, за који је записао: „Мислим да ни на самој Светој Гори није лепше! Овде је благодат опипљиво присутна. Нигде нисам видео такве монахе. Чинило ми се да са сваким од њих разговара све што је небеско“. Молитве оптинских стараваца давале су му снагу да истраје на свом трновитом путу служења истини. „Мој пут је тежак, и посао којим се бавим је такав да се перо моје не може покренути без очигледне, нескривене помоћи Божије у свакоме трену и свакога часа. Моје снаге не само што су ништавне, него њих ни нема без вишњег оживотворења. Молите се за мене, Христа ради“, – поручује писац оптинском јеромонаху Филарету. „Покажите ово писамце оцу игуману и замолите га да узнесе мо-

литве своје за мене грешног, како би ме Господ удостојио да обзнајујем људима славу имена Његовог, иако сам грешнији и недостојнији од свих“. Много пута поклонио се и моштима Преподобног Сергија у Лаври Свете Тројице, а четири године пред смрт Господ му је подарио благодат да оде у Свету Земљу, поклони се Живоносном Гробу Господњем и на њему прими Свето причешће на путу у живот вечни.

Иза себе је, поред приповедака и романа који су ушли у златни фонд светске књижевности, Николај Гоголь оставио и обимну духовну прозу, у којој је успео да савременицима и потомцима пренесе драгоцену искуства литургијског и подвигничког живота Православне Цркве. „Почетак, корен и темељ свега јесте љубав према Богу. Али нама је тај почетак на крају, и ми све што постоји у свету љубимо већима него Бога. Бога ваља љубити тако да све друго, све што је мимо Њега, узимамо за споредно и мање важно, да законе Његове држимо за више и важније од свих наредби људских, савете Његове – више од свију савета људских, и да се много више бојимо да увредимо Бога него ма кога од људи“, – поручује писац у свом *Правилу живљења за хришћане у свету*. „Земни живот наш не може бити ниједног трена спокојан – то вазда морамо имати на уму. Бриге само сустижу једна другу, данас овакве, сутра онакве. У свету је наше призывање – војевање, а не празновање: победу ћемо славити на ономе свету. Овде смо дужни да се мушки, не малаксавајући духом, боримо, како бисмо добили више награда, већу славу на небесима“. Гоголь је на томе крстоносном, али победном путу пролио много суда и зноја, умноживши и на добро душа људских употребивши таланте које му је Господ подарио. Нека би његово одважно и неуморно сведочење Христа било подстрек свима нама да у нашем свакодневном раду и стваралаштву не заборављамо Онога Ко је извор живота, да бисмо од Њега и награду примили и у овоме веку, и у будућем.

Разговор саprotoјерејем-ставрофором
др Савом Јовићем

Јеванђеље у песми

Разговарала Олга Стојановић

На трагалачком путу кроз свет епске поезије открио сам виртуозност којом је Реч Христова уткана у народну поезију. Народне епске песме са јеванђељским мотивима указале су се као својеврсне катихезе, образовно-васпитне поуке са развијеном методологијом преношења вере кроз векове.

Недавно сте бриљантно одбрали докторску тезу под називом *Методички приступ епским народним песмама са јеванђељским мотивима*. Реците, шта Вас је у приватном а шта у професионалном смислу, навело да се посветите изучавању ове тематике. Да ли је постојао неки одређени повод или тренутак у Вашем животу, који Вас је инспирисао на то?

– Богу хвала, 12. новембра, на дан када молитвено прослављамо Светог Исповедника Варнаву Епископа Хвостанског, у свечаној сали Учитељског факултета Универзитета у Београду, пред петочланом комисијом коју су сачињавали: проф. др Петар Пијановић, редовни професор на Учитељском факултету (председник), проф. др Александар Јовановић, редовни професор на Учитељском факултету (ментор), проф. др Вељко Банђур,

редовни професор на Учитељском факултету, проф. др Зона Mrкаљ, ванредни професор на Филолошком факултету и protoјереј-ставрофор др Драгомир Сандо, доцент и продекан за науку на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, одбацио сам докторску тезу коју сте поменули. И овом приликом желео бих да се захвалим поменутој комисији, а посебно ментору проф. Александру Јовановићу.

Са епском народном поезијом сам се сусрео још у родитељском дому. Ако би се говорило о личним мотивима, онда би свакако јак емотивни доживљај из детињства био један од првих покретачких импулса. Наравно, доживљај је тек почетак. Од тренутка када је зачета идеја до њене реализације прошло је много година.

Овим радом сам покушао да истражим шта је у народној поезији јеванђељско и како се управо

тај хришћански слој, кроз епску песму која га похрањује, може приближити новим генерацијама. Чињеница да не постоји једна целовита и доследно спроведена интерпретација јеванђељских мотива у епској поезији био је додатни разлог за писање овог рада. Дакле, намера ми је била да се кроз одабир и тумачење епских песама са јеванђељским мотивима, ученици, и сви други, додатно заинтересују за откривање духовних вредности скривених у њима.

Да ли су мишљења која се и данас чују од неких да су епске народне песме штетне за децу, утицале на Вас при изради ове дисертације?

– Нажалост, било је и има таквих ставова, али епска поезија не може да се процењује мером савремене политичке коректности. Она подлеже сопственим законима и само поштујући ње-

ну аутентичност може да се говори о утицају који има. Али то се не односи само на народну поезију него и на друга дела из књижевности и уметности која нам нису временски близка.

Оно што је инхерентно епској поезији не може да буде аргумент за њену неподобност данашњем времену. Докле год тумачење може да понуди новим генерацијама да у народној поезији осете и препознају њене највише вредности и дomete, свако друго наметање површних мишљења показује се као неутемељено и неизбиљно.

Наш велики научник Михајло Пупин говорећи о утицају који је на њега имала епска поезија каже: „Моралне вредности мога народа испуњавале су ме. Њима су ме научили моја мајка и они неписмени сељаци на сеоским поселима у Идвору. Никаква друга наука није на мене учинила дубљи утисак.“

Док је Никола Тесла рекао: „Велика је и снажна српска песма и њена снага се не може измерити“.

Да ли сте се сем јеванђељских, бавили и другим мотивима, рецимо паганским?

– У раду се нисам бавио другим мотивима, поготову не паганским, прехришћанским слојевима, јер су они од стране истраживача до сада највише тумачени. Инсистирање на тим најстаријим слојевима наше епике био је додатни pozив да се бавим овом темом, која је често била занемаривана. Дакле, многи су се бавили најстаријим – паганским и најмлађим – историјским седиментом, занемарујући цело богатство трагова различитих утицаја који су проговарали кроз генерације градећи српску епску поезију као сложену архитектонику. Уосталом, Вељко Петровић каже: „Ма колико

било прасловенских, паганских ‘натруха’ у нашој народној песми она је уоквирена хришћанском аскезом и обасјана воштаницом колико и сунцем.“ Закључци на које нас јеванђељски мотиви упућују потврђују доминацију васпитних циљева. Етичка димензија не само да је велика вредност наших епских песама са јеванђељским мотивима, него се баш на том подручју односа добра и зла, правде и неправде, љубави и mrжње, милосрђа и самољубља, ученичка пажња буди за трајно актуелне dileme, које се и њих тичу. Овде се, свакако, термин „vaspitno“ не ограничава на хришћанске врлине које се желе пренети, него и усвајање система вредности који има и своју есхатолошку димензију. Хришћански слој у нашој епци успоставља вертикалу која је више од самог васпитања.

Пишући докторску дисертацију, градили сте сложени, трослојни приступ овој тематици кроз научне дисциплине – методику, дидактику, теологију, додајући свему томе и необичан, храбар и вешт збир мотива из епских народних песама. Шта сте открили на том трагалачком путу? Каква су Вас изненадења „сачекала“? Шта нам Ваша дисертација казује?

– Прво сам препознао бројне јеванђељске мотиве којима су народне песме украшене. Потом установио њихову зависност, утврдио одакле је и шта преузето, а потом вршио анализу тих мотива, који су негде узимани у целости, а негде је само јеванђељска идеја, уз одређене модификације и незнатне измене, уграђивана у десетерац. Поштујући непоновљивост уметничког дела, методичку интерпретацију заснивао сам на тумачењу јеванђељског мотива који је препознат као доминантан у изабраним песмама, али обухватајући у анализи често и друге мотиве из Светог Писма ако су били неопходни да би се боље разумео Јеванђељски мотив.

На трагалачком путу кроз свет епске поезије открио сам виртуозност којом је Реч Христова уткана у народну поезију. Народне епске песме са јеван-

Биографија protoјереја-ставрофора др Сава Јовића

ђељским мотивима указале су се као својеврсне катихезе, образовно-васпитне поуке са развијеном методологијом преношења вере кроз векове. Слушајући их из нараштаја у нараштај откривало се и сазнавало да је Бог један, да је превечни Отац, да је Истина, да је Правда, да је Љубав. Из њих се сазнавало о Светој Литургији, крсној слави, правди, љубави, истини, нади, милосрђу, покажању, о Царству Божјем опомињући нас да оно зависи од нашег односа према другом, то јест кроз старање и бригу за добробит заједница. Овим се утврђујемо у сазнању да Христос узима меру за Царство Божје у односу на оно како деламо – да ли смо гладне нахранили, жедне напојили, голе оденули, бринули се за оне што су у болницама и тамницама.

Потом у њима имамо мноштво имена светих Божјих угодника, због чега Бранко Лазаревић и закључује да у нашој народној песми „има много Бога“, док Милош Ђурић иде још даље тврдећи да „она с Богом почиње и конци јој се о небо везују“.

Иако епска, неретко ова поезија епске мотиве потискује до мере у којој постаје права ризница дивних примера самарјанског милосрђа који подстичу на испуњавање Христових новозаветних заповести о љубави према ближњем, то јест да се људски понашамо према сваком човеку и да слабијег увек штитимо.

Реците нам какав је однос у Вашем раду између хришћанског етоса и народног епоса?

– Суочавање епских и јеванђељских мотива у појединим песмама остварено је као

Протојереј-ставрофор Саво Б. Јовић, рођен је на Савиндан 1954. године у Милином Селу, општина Лопаре, Босна и Херцеговина, где је завршио основну школу. Потом се уписао у петогодишњу Богословију Светог Арсенија у Сремским Карловцима, коју је завршио 1976. године. Исте године је рукоположен у чин ћакона, потом презвитера и служио је у Епархији зворничко-тузланској, прво у Календеровцима код Дервенте, а потом у Обудовцу код Брчког.

Након непуне четири године свештенничке службе комунистички режим га хапси 15. маја 1980. године, а Окружни суд у Тузли осуђује за вербални деликт (чл. 133 КЗ СФРЈ) на шест година затвора. Ову казну је Врховни суд БиХ у Сарајеву смањио на пет година које је одробијао у зеничком казамату. По изласку из тамнице остао је у Епархији зворничко-тузланској до 1987. године када прелази у Панчево, у Епархију банатску, из које 1996. на предлог блаженопочившег Патријарха Павла, а по одлуци Светог Архијерејског Синода долази у Београд у Архиепископију београдско-карловачку где ради у Канцеларији Светог Архијерејског Синода. Тренутно ради на месту главног секретара Светог Архијерејског Синода и духовник је при Цркви Ружици и капели Свете Петке на Калемегдану у Београду.

Дипломирао је на Православном богословском факултету Светог Василија Острошког у Фочи са оценом одличан 10, а просечна оцена у току студија је 9.33.

До сада је објавио осам књига које су имале по неколико издања, а књиге *Св. Исповедник Варнава и Етничко чишћење и културни геноцид на Косову и Метохији*, су преведене на енглески језик.

Објавио је и шест верско-поучних књижица, као и многе чланке како у црквеним, тако и световним часописима. Држао је предавања у Србији и дијаспори и учествовао у радио и ТВ емисијама.

Већ десет година припрема текст џепног календара, а 2013. године га је Свети Архијерејски Синод именовао за главног уредника часописа Српске Патријаршије Црква.

Године 2012. Фондација „Младен Селак“ из Београда доделила му је у Идвору, родном месту Михајла Пупина, медаљу која носи име овог великог научника, за књигу *Христов Светосавац Михајло Пупин*.

успешна синтеза врховних вредности епског етоса које оплемењује највиша хришћанска вредност – љубав.

Из рада ће се сазнати да је хришћанско учење градило свет епске песме, али да је процес ишао и у супротном смеру,

тако да је она била место сусрета народа са Светим Јеванђељем и самим Господом Исусом Христом, а они који су је певали, рецитовали, а касније и читали били су учитељи који су попут Апостола ширили ову благу и радосну вест.

*Објављене књиле
прошојереа-стеврофора др Сава Јовића
(наводи се последње издање):*

Анђели звериње куће, Православна реч, Нови Сад (2012),
Записи из зеничке тамнице, Православна реч, Нови Сад (2012),
Кроз босански огањ, Православна реч, Нови Сад (2012),
Свитање у предвечерје, Православна реч, Нови Сад (2012),
Утамничена црква, Православна реч, Нови Сад (2012),
Христов Светосавац Михајло Путин, Православна реч, Нови Сад (2012),
Св. Исповедник Варнава Епископ Хвостански, Православна реч, Нови Сад (2012),
Етничко чишћење и културни геноцид на Косову и Метохији, Православна реч, Нови Сад (2012).

Објављене верско-поучне књижице:

Свети Отац Николај, Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке, Београд (1998),
Божић и божићни обичаји, Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке, Београд (1998),
Свети Великомученик Георгије, Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке, Београд (1999),
Велики часни пост, Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке, Београд (1999),
Васкрсење Господа Исуса Христа – Васкрс, Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке, Београд (1999),
Свети Јован Крститељ, Издавачки фонд Архиепископије београдско-карловачке, Београд (2000).

живљима и сагледавањима народне поезије и књижевности. Да ли смо долазеће нараштаје којима остављамо нашу земљу довољно поучили одакле смо, какви смо и ко нас је на „недрима успављивао“?

– Свакако да постоји потреба за неким новим компаративним истраживањима и сагледавањима народне поезије и књижевности и било би добро када би се епским песмама више бавили. Иначе, много тога у довољној мери нисмо пренели млађим нараштајима, па ни љубав према епским песмама, али није никада касно да се поправимо и да учинимо оно што је до нас да те песме остану оно што су биле: носилац јеванђељских мотива који су се заједно са њима преносили с колена на колено, све док нису записани и тако сачувани до данас. Има се утисак, како каже Војислав Ђурић, да то нису стихови и речи, „већ ватрене птице које лете од нараштаја нараштају обасјавајући путеве кроз таму векова.“ Наша је дужност да помогнемо овим „птицама“ да наставе да „лете“ како би и нашим потомцима „обасјавале путеве“ и помогале им да уз њих „успављају своју децу“. ■

Као што је задатак епике из најранијих дана био да „сачува спомен на заслужене претке, на значајне људе и догађаје уопште, на храбре ратнике посебно, да би се власпитали млађи нараштаји у ратничком, херојском духу,“ тако је задатак и јеванђељских мотива у њима био да сачува учење Христово, и њиме оплемењује и обогаћује генерације.

У песмама у којима јеванђељски мотиви дају основни импулс епској фабули, неупоредиво је мање мржње, поломљених јуначаких костију, рвања дуги дан до подне, проливене људске крви, потезања бритких сабљи, оштрих мачева,

тешких буздована, али је зато више правде, милосрђа, покажања, праштања и поштења. Ако су се и потезале сабље онда је то чињено управо да би се заштитиле напред речене хришћанске врлине и да би се одбранио слабији. Стога верујем да ће ученици, као и сви други, који буду читали епске народне песме са јеванђељским мотивима, доживети оно што је племенито и непролазно, оно што свако време осавремењује и оплемењује, што образује, власпитава, морално усавршава и обликује личност.

Постоји ли потреба за неким новим компаративним истра-

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Прича о блудном сину (Лк. 15, 11–32)

(део први)

гр Предраг Драшкошић

Прича о блудном сину једна је од најпознатијих прича из Светог Писма Новог Завета. Она нам је сачувана само у Еванђељу по Луки и припада једном широм текстуалном контексту чија је тема покајање, односно радост због сваког покајаног грешника. Прича истовремено акцентује дуготрпљивост и безграницну милост Божију према сваком покајаном грешнику. Међутим, као и већина библијских текстова, и прича о блудном сину је конципирана тако да отвара више могућности за њено читање и разумевање. Пре него што сагледамо могућност читања приче о блудном сину и у једном дубљем, преносном смислу, размотримо укратко њен непосредни литерарни контекст.

Две уводне приче

На самом почетку 15. главе Еванђеља по Луки сазнајемо да се око Исуса Христа групишу два тabora – с једне стране њему се „приближавају“ царинци и грешници да га чују, док с друге стране фарисеји и писмознанци, дакле они који су сматрани праведнима у народу Израиља, то приближавање осуђују „гунђајући“: „Овај прима грешнике и једе са њима“ (Лк. 15, 1–2). Ова последња констатација можда указује на то да се сцена одиграва за трпезом, или се пак просто констатује Исусова пракса да иначе обедује у друштву цариника и грешника (уп. Мт. 11, 19). Углавном, Исус се обраћа свим окупљенима, и грешницима и фарисејима: „А он

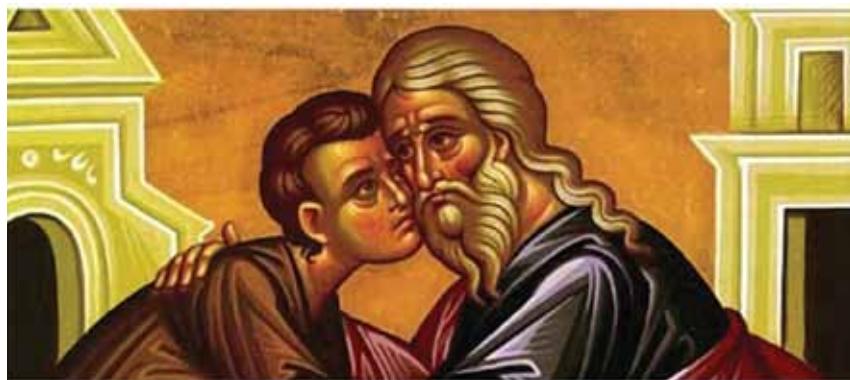
им каза причу ову говорећи“ (15, 3). После следе два примера која треба да охрабре грешнике, али и да опомену писмознанце и фарисеје: прича о изгубљеној овци (15, 4–7) и прича о изгубљеној драхми (15, 8–10). Оба примера отпочињу питањем које у видокругу има пре свега фарисеје и писмознанце.

У првом случају описује се један у најмању руку чудан поступак: пастир који је изгубио једну овцу оставља осталих деведесет девет на милост и немилост пустиње и креће у потрагу за изгубљеном. Затим, после срећног исхода следи још један чудан поступак: пастир прославља проналазак овце, обзнањујући га „суседима и пријатељима“ (15, 6). После следи порука ове чудне приче, упућена свим окупљенима: „Кажем вам да ће тако бити већа радост на небу због једнога грешника који се каје, него ли за деведесет и девет праведника који немају потребе за покајањем“ (15, 7). Исус, дакле, не чекајући одговор на у почетку постављено питање, сам велича поступак пастира.

Прича која следи такође почиње питањем. Међутим, ова прича је реалистичнија од прве, пошто се описује поступак који је скопчан са много мање ризика: тражење изгубљене драхме у кући далеко је безбеднији поступак од остављања деведесет девет овца у пустињи. Епилог друге приче је исти као и први: жена има потребу да подели радост због нађене драхме са „пријатељицама и сусеткама“ (15, 9). Поново радост због нечега што је изгубљено па нађено илуструје основно убеђење: „Тако,

кажем вам, бива радост пред анђелима Божијим због једнога грешника који се каје“ (15, 10).

Обе приче служе да охрабре грешнике у њиховом „приближавању“ Исусу, али истовремено да опомену фарисеје и писмознанце због њиховог „гунђања“. Грешници треба да се идентификују са изгубљеном овцом и изгубљеном драхмом, да имају свест о томе да се неко брине и стара о њима и да ће велика радост бити уколико буду „пронађени“, односно уколико се покају, као што ће појаснити прича о блудном сину која следи. Чињеница њихове „пронађености“ поприма широке размере, она је један социјални догађај, њима се радује читава заједница. С друге стране, фарисеји и писмознанци треба да се идентификују са пастиром и женом који упорно траже оно што су изгубили, иако оно, по природним мерилима и на први поглед, не представља нешто вредно толиког труда: зар ризиковати да се изгуби деведесет девет овца због једнога? Зар трошити уље за светильку и излагати се физичком напору чишћења куће по ноћи да би се нашла једна драхма, када већ постоје других девет? Исусов одговор је недвосмислен и формулисан тако да захтева једно суштинско преумљење код фарисеја и цариника: они не треба да „гунђају“ на грешнике, нити пак да „гунђају“ на Исуса који им нуди заједницу са њим, већ да се „радују“ и да ту радост деле са другима, јер изгубљено које је поново нађено је добитак за целу заједницу која се обогаћује још једним чланом ко-

ји ће од сада доприносити њеном расту. Отуда потреба и пастира и жене да поделе своју радост са својим окружењем. Обе приче, међутим, не тематизују покајање. Овца и драхма се нису „покажале“, оне су пронађене. Акценат је био више на поступку онога који тражи, него на ономе што је пронађено. Прича о блудном сину која следи ће појаснити шта то у ствари значи „бити пронађен“.

Прича о блудном сину: из покајања пронађени грешник

Док су питања у прве две приче („Који човек од вас ...?“, „Или која жена ...?“) била упућена првенствено фарисејима и писмо-знатцима, прича о блудном сину је конципирана тако да је главни лик блудни син који ће кроз покајање бити пронађен и који као такав представља идентификациону фигуру за царинике и грешнике који су се приближавали да га чују (15, 1). Блудни син је експликација теолошке поенте која је назначена кроз једну изгубљену овцу и једну изгубљену драхму, док ће старији син који „гунђа“ играти улогу деведесет девет овaca и девет драхми, али тако да истовремено представља идентификациону фигуру за фарисеје и писмо-знатце који ће, кроз начин на који је представљен, бити опоменути и уздрмани у свом осећају праведности. Кључни моменат који цариници и грешници треба да разумеју у причи о блудном сину, а који

није био довољно јасан из прича о изгубљеној овци и изгубљеној драхми, је да грешник не треба просто да чека да буде пронађен, већ да је његова одлука да се покаже претпоставка да буде пронађен. Блудни син је „пронађен“ онога момента када доноси одлуку: „Уставши отићи ћу оцу своме, па ћу му рећи: Оче сагреших небу и теби, и више никад достојан назвати се сином твојим, прими ме као једног од најамника својих“ (15, 18–19). Из ових речи постаје јасно да се „пронађеност“ поклапа са личним, дубоким, искреним покајањем због претходних поступака и начина живота. Овај моменат царинике и грешнике води даље кроз процес помирења са Богом: они не треба да чекају да буду пронађени, они ће бити пронађени у оном моменту када освете своје грешно стање и покају се, када „устану“, „оду“ и „кажу“ (15, 18). Грешник није само пасивни објекат који чека да буде пронађен, већ активни субјекат који је свестан да постоји неки пастир који га тражи, отац који га чека и велика радост на небесима када донесе ту кључну одлуку свога живота.

Прича се завршава тако што се кроз дијалог оца, који је примио покајаног блудног сина, и старијег сина, који негодује због такве његове великодушности, Исус у ствари обраћа присутним фарисејима и писмо-знатцима. Они би, уместо што гунђају због приближавања цариника и грешника да чују Исуса, требало да се

развеселе и обрадују, јер је тренутак када они слушају Исусову реч можда управо тренутак да кроз покајање буду пронађени, обнављајући своју веру у Бога који се радује њиховом повратку: „Требало је развеселити се и обрадовати, јер овај твој брат мртвав беше и оживе и изгубљен беше и нађе се“ (15, 32).

Поука

Теолошка и морална поука приче о блудном сину је јасна: сваког грешника, ма колико згрешио и погрешно живео, ако се покаје и врати, небески Отац ће с радошћу дочекати. Међутим, радост небескога Оца због покајања једног грешника треба да деле и они који су свакда с њим (15, 31) и да не сматрају свој положај код њега угроженим или мање вредним. У том смислу Исус на другом месту каже: „Гледајте да не презрете једнога од малих ових (...) јер није воља Оца нашег небескога да пропадне један од ових малих“ (Мт. 18, 10–14). На другом, пак, месту каже онима који се осећају угроженим Божијом великорушношћу: „Пријатељу, не чиним ти неправду. Ниси ли погодио са мном по динар. Узми своје па иди; а ја хоћу и овом последњем да дам као и теби. (...) Зар је око твоје зле што сам ја добар?“ (Мт. 20, 13–15).

Прича о блудном сину је дакле прича о бескрајно љубави Божијој, снази покајања и љубави према покајаном грешнику. Међутим, она је у историји православног тумачења читана на још један начин, који свакако да није искључивао наведене моменте, али је читаву причу измештао на једно шире поље историје спасења. Начин на који је Еванђелист Лука описао почетак и ширење Цркве омогућио је да прича о блудном сину буде читана као алегорија историје спасења.

— наставиће се —

Из новије историје црквеног образовања

Високо образовање Српске Православне Цркве у 20. веку

(тринаести део)

гр Александар Раковић

Овде бисмо морали да застанемо и објаснимо због чега је Алауповићева и Палечекова иницијатива била врло интересантна. Наиме, и министар и бан, а овај други је био на челу Земаљске владе Хрватске и Славоније, били су Хрвати, југословенски централисти блиски српском лидеру у Хрватској и тадашњем министру унутрашњих послова Светозару Прибићевићу. Дакле, били су кадар Демократске странке. Међутим, поред њих двојице, још један човек је имао веома важну улогу, можда и најважнију, у раду на оснивању православног богословског факултета у Загребу. То је био в. д. начелника Православног одељења Министарства вера, професор Карловачке богословије и кандидат, иако без доктората, за редовног професора загребачког православног богословског факултета – свештеник Владан Максимовић.

Међутим, новосадски радикалски лист *Заслава* је писао почетком априла 1919. да се припреме за оснивање београдског и загребачког православног богословског факултета одвијају без јавне расправе. Лист је

тврдио да држава није консултовала „црквену власт“ и да је у току „неподесно инсценирана акција око оснивања богословских факултета“ за које у том тренутку, према *Заслави*, није било потребе. О загребачком факултету *Заслава* је писала: „У владиним круговима се баве мишљу, да се на загребачкој универзи, на којој већ постоји римокатолички, оснује и православни богословски факултет; а на београдској универзи да се оснује и православни и римокатолички.“ „Према информацијама које смо добили, овлаштени смо поставити тврдњу, да је посао оснивања православног богословског факултета у Загребу отпочет, те да је и пошао некоректним путем и начином. У министарству просвете и вера је у овој ствари већ учињено и утаначено нешто мериторно, што прејудицира решењу целе ствари, а да црквена власт о томе није нити запитана, нити позвана на суделовање, па нити ма у којем правцу обавештена.“ *Заслава* је сматрала како овај проблем може да „изазове отворени сукоб између државне и црквено власти“. Према *Заслави*, да-

кле, Карловачка митрополија није консултована око оснивања загребачког православног богословског факултета.

Свети Архијерејски Синод Карловачке митрополије је након јунске седнице 1919. године обавестио Средишњи Свети Архијерејски Сабор у Београду о закључку и ставу Савета Карловачке богословије о „питању оснивања правосл. богословског факултета у Загребу“. Савет Карловачке богословије је крајем марта 1919. закључио: „Пошто је Савет Богословије дознао, да је Министарство Вера у Београду предузело потребне кораке у предмету оснивања православног богословског факултета у свеучилишту загребачком, и да се цело питање налази већ у стадију скорог перфектирања, а да Савет Богословије Сремско-Карловачке – тога највишег православног богословског завода у Држави Срба, Хрвата и Словенаца – у предмету овоме ништа запитан био није; пошто пак исти савет мисли да питање оснивања православног богословског факултета никако не би требало решити без споразума с њиме, као представником

Владан Максимовић

Богословије Сремско Карловачке, која је *de facto* већ организована као факултет, те би за овај била потребна само формална санкција меродавних фактора – Савет Богословије решава једногласно: Обратити се својој врховној црквеној власти, Светом Архијерејском Синоду у Срем. Карловцима, затим Министру Вера Господину Дру Тугомиру Алауповићу у Београду и Академском Сенату Свеучилишта у Загребу, представком у којој ће Савет Богословије образложити своје стајалиште у питању оснивања православног богословског факултета у Загребу.“ Савет Карловачке богословије је тада заузео став „да би неправда била при стварању штатута за православни богословски факултет не саслушати глас ове Богословије а при постављању првих професора тога факултета тражити људе по нижим српским православним богословијама или другде у цркви, па тек у другом реду позивати на сарадњу ове професоре Богословије, који су се годинама спремали за рад у великој богословској школи“.

Нема сумње да се некима у Министарству вера журило, сасвим

извесно да би православни богословски факултет у Загребу започео рад пре београдског православног богословског факултета. Овај други је у јулу 1919. законским путем коначно установљен као равноправан факултет Београдског универзитета. Министар просвете и лидер Демократске странке Љубомир Давидовић је сматрао да православни богословски факултет у Загребу може бити основан само након београдског. Даље, није се слагао са страначким колегама на југословенском западу око главног центра високог православно-богословског образовања. По њему и његовим страначким колегама из Србије то је морао бити Београд. Несугласице између србијанског и пречанског крила Демократске стране су се огледале и на питању два православна богословска факултета, а о томе ћемо говорити доцније. Карловачка богословија, пак, иако је 1919. реаговала на планове о отварању православног богословског факултета у Загребу, није дала до знања да жели прерастање у ову високошколску институцију.

Министарство вера је у априлу 1920. замолило загребачку Српску православну црквену општину да, ако је у могућности, обезбеди просторије за наставу на православном богословском факултету у Загребу „док се држава не би побринула за смештај факултета“. Министарство вера је сматрало да би „у интересу државе и политичком, и националном и у интересу православне цркве“, као и у интересу Српске црквене општине, „било оснивање једнога православнога, верско-културнога и просветнога центра у Загребу“. Даљи ток догађаја је показао да Српска православна црквена општина у Загребу није успела да пронађе адекватно место за привремени смештај факултета који је требало да буде основан.

Владан Максимовић је из Министарства вера 10. јуна 1920. упутио следећи телеграм кар-

ловачком викарном Епископу Илариону Зеремском: „Избор није обављен по свој прилици одгођен до јесени. Настоје енергично да Синод упути акт земаљској влади за премештање богословије у Загреб као факултета“. Иако у телеграму није наведено о каквом се избору радило, вероватно је у питању била попуна испражњених катедри у Карловачкој богословији. Чини се да је Министарство вера вршило притисак на Карловачку богословију да прихвати прерастање у загребачки православни богословски факултет. Међутим, у Сремским Карловцима нису мислили тако. Суочен са недостатком кадрова у Карловачкој богословији, а очигледно усlovљаван од стране Министарства вера, Свети Архијерејски Синод Карловачке митрополије је средином јуна 1920. године покушао да нађе компромисно решење. Синод је донео одлуку да „установљава потребу, да се срп. правосл. Богословија у Ср. Карловцима подигне на степен академије или факултета са правом давања научног степена, но само уколико је то могуће уз очување кардиналних права његових по одношају према истом заводу“. Синод је одредио Епископа Илариона Зеремског да „у том правцу ступи у преговоре са надлежним факторима“. Ако резултата не би било до 1. септембра 1920, Карловачка митрополија би сама попунила испражњене катедре.

На основу овога поновимо кратак закључак изнет на основу историјских чињеница: Карловачка богословија није прерасла у Православни богословски факултет у Београду који је већ био основан. Карловачка богословија је требало, према жељи Карловачке митрополије, да прерасте у самосталан факултет, али не и у православни богословски факултет у Загребу.

– наставак у следећем броју –

Напади на хришћане у Египту:

Са каквим се изазовима суочавају Копти?

гр Александар Раковић

Трагични догађаји с којим се суочавају хришћани на Блиском истоку већ више од десет година, најпре у „ослобођеном и демократизованом“ Ираку, а у последње четири године и другде на Блиском истоку где се дододило такозвано „Арапско пролеће“ нису нажалост мимошли ни долину Нила, древни Мисир.

Жртве текућих сурових догађаја у Египту, где се зањихала једна од колевки цивилизације, су Копти (Египћани у пуном смислу; не треба их мешати са египатским Арапима), древни народ који почетке свог постојања везује за време фараона чак од 4. миленијума пре Христа до данас.

Копти су хришћанство примили у првом веку, учењем које им је предао Свети Марко. Средиште коптског хришћанства је Александрија. Реч је о једној од најстаријих хришћанских заједница у свету коју је вихор освајачких похода туђина излагао најтежим искушењима.

Од 6. века пре Христа до 7. века после Христа, у Египту су се смењивали инострани владари: Персијанци, Грци (Птолемејска династија), Римљани, Грци (Византинци). У 7. веку после Христа Египат су преотели Арапи, а од 13. до 20. века овом земљом су владале турске и турске династије.

Током последње фазе номиналне османске владавине над

Египтом, ова земља је била под британском окупацијом (1882–1914). После Првог светског рата, 1922. г., установљена је Краљевина Египат чију су сувереност кочила британска политика и њене војне снаге. Због тога је 1952. извршена револуција којом је свргнута династија, окончана британска владавина, проглашена Република Египат која је била социјалистичка, несврстана и секуларна држава. Такав државни карактер Египат је задржао до свргавања председника Хоснија Мубарака 2011. када су на власт дошли исламисти.

Осврнимо се сада на данашњу етно-религијску слику Египта. Према неким неутрално политички оријентисаним проценама, око 90% становника ове земље су мусимани Арапи, а 10% чине хришћани Копти. У том случају у Египту би живело око осам и по милиона Копта. Међутим, према коптским проценама њих у Египту има чак између 12 и 15 милиона. Како би нам било лакше да ово схватимо – направимо паралелу: уколико је тачнија прва процена, Копти у Египту су бројни исто колико и Срби на простору бивше Југославије, а уколико је тачнија друга процена, Копти у Египту има више него нас Срба у читавом свету.

Било како било, сваки посетилац ове дивне земље био је у прилици да примети да су хришћанске цркве у Египту веома видљи-

ве у велиkim градовима попут Каира, Александрије и Луксора.

Већина Копта су верници дохалкидонске Коптске цркве Александрије, али чак до милион Копта припада другим хришћанским црквама: Коптској источно-католичкој цркви, затим Православној Цркви односно Александријској Патријаршији, као и протестантским црквама. Мањи број хришћана у Египту припада и другим блискоисточним хришћанским црквама.

Током власти Гамала Абдела Насера (1952–1970), египатска социјалистичка власт заузела је антиимперијалистички став, залагала се за деколонизацију, основала је Покрет несврстаних, али је своју политику заснивала и на арапском национализму. Копти су били веома погођени тадашњом национализацијом, будући да су били власници знатног процента добра. Због конфискације имовине многи Копти су напустили Египат и расули се широм света.

Прилике за Копте постале су боље у време председника Анвара Садата (1970–1981) упркос томе што је 1981. Садат ушао у политички сукоб са коптским патријархом (папом) Шенудом III. С друге стране, Садатов ангажман против милитантних исламиста увео је радикалне организације Исламски цихад и Гама исламију у планирање атентата на египатског председ-

Унутрашњост једне од коптских цркава у месту Милави (Millawi) у области Минја, спаљене 17. августа ове године (фото: www.slate.com)

Коптска црква у граду Минја (Minya), запаљена у нередима 14. августа 2013. године (фото: muftah.org)

ника. Та година је била веома тешка за хришћане. У јуну 1981. у нападу руље страдао је чак 81 Копт. Затим је током војне параде 6. октобра 1981. исламистички атентатор убио председника Садата, коптског епископа Са-муила и десеторицу других званичника. Охрабрени гнусним чином, милитантни исламисти су у новембру 1981. киднаповали коптског свештеника Максимијана, тражили од њега да прихвати ислам а када је он то одбио, пререзали су му врат.

На место председника Египта ступио је након Садатове смрти Хосни Мубарац (1981–2011). У његово време египатске власти су још озбиљније почеле да се суочавају са нарастајућим милитантним исламизмом. Заштита коју је Коптима пружила Мубаракова власт омогућила је хришћанском становништву сигурност. Упркос томе, током деведесетих, оснађени радикални исламисти нападали су циљеве широм Египта. Десетине Копта су током те деценије смртно страдали, стотине су рањене или повређене, уништено је десетине хришћанских домаћинстава и локала, нападане су цркве, материјална штета била је огромна. Најгнуснији напад у тој деценији исламисти су извршили 17. новембра 1997. када је у масакру у Луксору убијено 62 људи (од тога 58 страних туриста). Мубаракова власт је жестоко одговарала на овакве нападе.

Поука коју су исламисти добили одговором безбедносних снага довела је до тога да напади на хришћане у првој деценији 21. века буду ређи и ретко са смртним исходима. Ипак, у позној 2010. на врата Египта закуцало је „Арапско пролеће“ такозвано „демократско буђење“ које су истовремено подржавале земље Запада и најрадикалнији исламисти. У организацију свргавања председника Мубарака у јануару 2011. били су укључени и припадници некадашње организације Отпор која је током деведесетих деловала у нашој земљи.

Коптски патријарх (папа) Шенуда III подржавао је у тим прејломним моментима председника Мубарака. Коптска црква је подвлачила да би Мубараковим одласком, односно свргавањем секуларних власти, хришћани могли доћи у велику опасност. С друге стране, део коптске елите је био спреман за нежељени долазак исламиста на власт. Било је гласова који су говорили да Копти морају бити спремни за саживот са исламистима.

Нажалост, најгоре ноћне море су уследиле одмах након свргавања Хоснија Мубарака (2011). Поприште масовних напада исламиста постале су коптске цркве у Каиру и Александрији. Хришћани су убијани, цркве су паљене, каменоване а улице око њих постале су „ратне зоне“. Процењује се да је око 100.000

египатских хришћана 2011. напустило земљу.

Када је у јулу 2013. египатска војска извела државни удар, свргла с власти исламистичког председника Мухамеда Мурсија, похапсила лидере Муслиманског братства како би се осујетили напади на нове државне власти, секуларне грађане и хришћане, настали су нови проблеми за коптску заједницу која је подржала кораке египатске војске. Као одговор на војне акције против Муслиманског братства, радикални исламисти су широм земље извели нападе на Копте.

Од свргавања Мурсија, неколико хришћана је убијено, десетине хришћанских цркава (63), школа, локала и кућа је спаљено, а исламисти су на улице Каира извели монахије које су претходно заточили. Претње су сталне, а сукоби у Египту готово свакодневни. Тако организовано насиље Египат није видео у новијој историји. Војни врх је наредио поправку материјалне штете на нете хришћанима.

Међутим, будућност Копта, потомака Египћана из доба фараона, народа старог више од пет миленијума, несигурна је и вероватно тешка. Надамо се да најбројнија хришћанска заједница на Близком истоку може да одговори на изазове који јој се намећу и да направи бедем који би је сачувао у древној постојбини. ■

„Дирер. Уметност – уметник – контекст“

Грандиозна изложба Дирерових слика, графика и цртежа у Музеју Штедл у Франкфурту на Мајни од 23. 10. 2013. до 2. 2. 2014. године

Оно што је у Италији готово немогуће – једнозначно одговорити на питање ко је најзначајнији италијански уметник, у Немачкој је недвосмислено јасно – то је ренесансни *uoto universale* Албрехт Дирер (1471–1528), у ранија времена са националним патосом називан „*Durer Germanus*“ који је по-следњи пут 1971. г., у оквиру грандиозне изложбе о 500. годишњици рођења, прослављен са највећим суперлативима. Повод овој грандиозној изложби практично целокупног Диреровог сликарства у Музеју Штедл у Франкфурту на Мајни, која ће трајати од 23. октобра 2013. до 2. фебруара 2014. г., насловојеној као „*Dürer. Kunst – Künstler – Kontext*“, није никакав јубилеј, већ празник сликарства који *per se* Диреров опус представља.

Преко 280 дела, од тога равно 200 слика, цртежа, графика самог Дирера и 80 дела његових савременика могу се видети на овој грандиозној изложби, која у потпуној ширини показује многострукост тема и мотива, техничку перфекцију Диреровог израза и генијалност његове сликарске инвенције. Дирерова уметност је смештена у уметнички контекст његовог времена, те су на њој изложене слике како његових претходника и савременика, тако и ученика и следбеника као што су Мартин Шонгајер, Ханс Балдунг Грин, Ханс фон Кулмбах, Јакопо де Барбари, Ђовани Белини, Јос ван Клифе или Лукас ван Лејден. Изложба са 200 експоната Албрехта Дирера, као и са бројним експонатима учитеља–узора, сапутника и савременика, обједињује изнајмљене експонате из најпознатијих збирки на свету као што су Национална галерија у Лондону, Народни музеј Прадо у Мадриду, Национална галерија уметности у Вашингтону, Музеј Лувр у Паризу, Британски музеј у Лондону, Државни музеји у Берлину, Галерија Уфици у Фиренци, Ријксмузеум у Амстердаму или Музеј Гети у Лос Анђелесу.

Известан број Дирерових ремек-дела из конзерваторских разлога (екстремна фрагилност објекта), није могао бити изнајмљен. На првом месту овде ваља споменути чувени Диреров аутопортрет – „Аутопортрет у бунди“ (1500) – из Старе пинакотеке у Минхену.

Дирера су још савременици обасипали ловорикама. Прослављени хуманист Конрад Целтис га је глорификовao: „Ти си други Фидија и други Апелес.“ Дирер је италијанске сликаре идеализовао, а у Италији у два маха боравио, картографирајући са акриличним детаљима дрвеће, стene, брда, долине. Он

копира Мантеју и Полујаола и њихове паганско-митолошке теме, бриљирајући у свим техникама – уљу, бакрорезу, акварелу,

као и у списима о теорији уметности. Његове линије, црте, шрафуре нису вежбе, већ минуциозни свет прецизних слика којима се готово научно дефинише свет. У његовом циклусу о „Апокалипси“, који ће га учинити познатим у целокупној Европи, лети усијано камење, а урлајућа чудовишка тријумфално подижу главе. У екстази фантастичне фикције бива свима јасно да између неба и земље постоји нешто што око не разуме. А „Меланхолија“ је са толико реалистички укрштених загонетки представљена, да се и данас ломе копља над њеним дубљим смислом и поруком. Дирер је, као што је Ервин Панофски тврдио, представник наднационалних, паганских и хришћанских, античких, позносредњовековних и реформаторских линија развоја које се хармонично сливају у грандиозни опус. Херакле ће за Дирера постати опсесивна фигура идентификације. Бакрорез насловљен „Херакле на раскршћу“ који је визуелни симбол амбивалентности између врлине и порока, постаће кристализациона тачка Дирерове истинолубивости, како је Панофски једаред приметио.

Куратор ове изложбе је Јохен Зандер, професор историје уметности на Гетеовом универзитету у Франкфурту на Мајни, који је приредио и каталог за њу под називом: Jochen Sander (Hrsg.), *Dürer. Kunst – Künstler – Kontext*, Prestel Verlag, München 2013. Овај илустровани каталог разматра многе аспекте опсежног Диреровог дела. Он је структурисан на тематске јединице – о сликарству, цртежима, штампаној графици и илустрацијама књига нирнбершког генија и детаљно документује како њихов настанак, тако и веома утицајну интернационалну рецепцију. Кatalog садржи и чланке експерата за Дирерово дело о појединачним питањима његовог опуса, као што су питање утицаја италијанске уметности на Дирерово стваралаштво или пак како је привредно функционисао његов атеље, о Диреровом путовању у Холандију, интерпретације његових појединачних дела или о питању његовог места као једног од најзначајнијих уметника ренесансе. Реч је о каталогу на равно 400 страница са есејима из пера најемinentnijih познавалаца Диреровог опуса. Овој грандиозној изложби „немачког Фидије и Апелеса“, као мајестетичном празнику сликарства, желимо пажљиву и бројну публику.

Прошођакон Зоран Андрић

Александар Вујовић

Цетињска богословија : са освртом на друго десетљеће обновљеног рада (2002–2013)

Цетиње : Богословија Светог Петра Цетињског, 2013
720 стр. ; илустр. ; 30 см
ISBN: 978-86-906749-2-3

У години када обележавамо неколико значајних догађаја везаних за историју хришћанске Цркве и за историју Српске Православне Цркве (1700 година Миланског едикта, 850 година манастира Ђурђеви ступови, 200 година од рођења Митрополита Петра II Петровића Његоша и 150 година Цетињске богословије), из штампе је изашла споменица *Цетињска богословија 2002–2013.* у издању Богословије Св. Петра Цетињског. Она представља сажетак рада ове установе у последњих десет година. Аутор споменице је Александар Вујовић, дипломирани теолог и свршени богослов Цетињске богословије, уредник Катихетског програма Радија Светигора. Ово је иначе трећа по реду споменица од обнављања рада Цетињске богословије. Прве две је приредио монах Павле Кондић, некадашњи професор ове образовне институције.

Подсетимо се да је Цетињска богословија најстарија просветна установа у Црној Гори. Основао ју је 1863. године књаз Никола уз помоћ Архимандрита Нићифора Дучића и Митрополита Илариона Рогановића. У почетку је имала за циљ образовање учитеља, а касније је добила карактер богословско-учитељске школе. Школа је успешно радила све време са изузетком црногорско-турских ратова 1876–1878, Првог и Другог светског рата и у време комунистичког терора. Обновљена је 1992. године залагањем тада новопостављеног Митрополита Амфилохија Радовића. Цетињска богословија је наново ваксрслла и израсла у јаку и изузетно важну просветну установу не само Црне Горе, већ и читавог српског народа.

О томе колико је она значајна говори и подatak да је претеча не само основних и средњих школа, већ и претеча данашњег Универзитета Црне Горе. Такође, у једном периоду, заједно са Филозофским факултетом из Никшића, организовала је научно-философски симпозион, а да не говоримо да је организовала и омогућила одржавање предавања јавних личности и професора.

У првом делу монографије која је пред читалачким публикумом дате су уводне речи: Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија, Епископа будимљанско-никшићког Г. Јоаникија – који је био ректор и професор ове установе, а ту су речи и проте Димитрија Калезића, професора Богословског факултета у пензији, те професора и ректора проте Момчила Кривокапића и проте Гојка Пере-

вића, садашњег ректора Богословије.

Други део нам даје преглед активности по школским годинама. Преглед рада Богословије дат је исцрпно до детаља и то кроз све сегменте. Поред наставних активности, велика пажња се поклањала и наставно-стручним екскурзијама у којима су богослови обишли и упознали се са светињама Православне Цркве широм васељене. Пажња је посвећена и предавањима јавних и културних посленика који су говорили о одређеним темама које нису чисто теолошке природе, али и те како се надовезују на теолошка питања, јер, не заборавимо, да је теологија једина од наука која нас учи и упућује на спознање људског живота, тј. она је наука живота.

Трећи део споменице посвећен је радовима ученика Богословије. У њима је приказана суштина школовања, суштина онога што овај позив носи. Из њих се види израстање богослова, израстање духовника, и добрих посленика на њиви Господњој.

Четврти део нам излаже податке о богословима и њиховом тренутном ангажману. Већина их је у свештеничком чину што је доказ успешности мисије Богословије Св. Петра Цетињског.

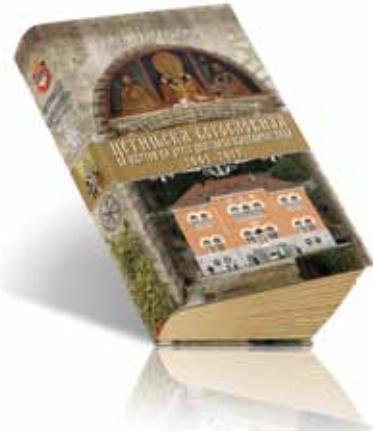
Пети део јесу извештаји са обављених поклоничких путовања у којима је на један сажет начин приказано све оно што се на путу и обиласку светиња могло видети. Аутор није заборавио да упути и на наставни и ваннаставни кадар Богословије дајући сажете биографске податке о њима. Није пропустио ни да се осврне и на људе који су уснули у Господу са надом у ваксрсење, а који су цео свој живот посветили Богословији. Ово је уједно задњи сегмент ове изузетне монографије.

Поред добро укомпонованог текста, вредност ове књиге је и у великом броју фотографија које употребљавају све оно о чему се у последњих десет година радило у овој институцији. Одлично припремљена, марљиво рађена, даје нам јасан преглед по значајним темама.

У једном делу књиге говори се о реформи програма богословија на овим просторима, али смо остали ускраћени објашњења на шта се реформе односе – било би згодно навести и те аспекте наставног процеса поређењем старог и новог програма.

Све у свему ово дело препоручујем за читање како бисте се на најбољи начин упознали са једним сегментом нашег образног система, јер у временима када се изгубио осећај за многе вредности, а посебно оне истинске, праве, ово је пун погодак.

Мирко Р. Ђукић

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

БАЊАЛУКА

Сусрети са светим местима

У Вијећници Банског двора у Бањалуци 4. новембра 2013. године, пред бројном публиком одржана је промоција књиге Ненада Бадовинца *Сусрети са светим местима*.

О књижевном првенцу Ненада Бадовинца, књизи која је изашла са благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, а коју је Ненад посветио свом духовном оцу Архиманриту Гаврилу (Вучковићу), говорила је госпођа Мира Лолић Мочевић. Она је говорила о Ненадовој знатиљели и љубави за трагањем и откривањем светих места о којима је он искрено писао у својој књизи. У програму је поред аутара учествовао и архимандрит Гаврило, игуман манастира Лепавина. Ово је књига записа и репортажа са поклоничких путовања Ненада Бадовинца. Аутор је идући од места до места, од једне до друге светиње бележио своје личне импресије које никога не остављају равнодушним.

Аутор истиче да је сам почетак путовања био у Лепавини, одредиште је било Света Гора, и након обиласка бројних светих места, књигу је завршио текстом о повратку у Лепавину.

Ненад Бадовинац рођен је у Бјеловару 1977. године. Дипломирао је на Факултету организације и информатике Свеучилишта у Загребу. Од завршетка студија до данас активан је на пословима информатичког и

НА УНИВЕРЗИТЕТУ ЛУДВИГА МАКСИМИЛИЈАНА У МИНХЕНУ Циклус предавања о православном богословљу

У зимском семестру академске 2013/14. године на Универзитету Лудвига Максимилијана у Минхену отпочео је циклус предавања (Ringvorlesung) који је организовао Институт за православно богословље (Ausbildungseinrichtung für Orthodoxe Theologie), у сарадњи са Универзитетским центром за студије за сениоре (Seniorenstudium). Циклус предавања је насловљен као „Источно хришћанство на Западу: Православна Црква и теологија – некад и данас“ („Östliches Christentum im Westen: Die Orthodoxe Kirche und Theologie – Gestern und Heute“). Иницијатор овог циклуса предавања је професор др Атанасиос Влецис, угледни православни богослов.

Циклус ових предавања отпочео је 17. октобра 2013. г. и трајаће до 6. фебруара 2014. године. Планирано је да у том периоду буде одржан низ предавања престижних експерата за различите дисциплине православног богословља – историчара Цркве, патролога, лингвичара, канониста, докматичара, библиста. Међу предавачима се налазе и двојица реномираних епископа и научника – Високопреосвећени румунски Митрополит др Серафим Јоанта из Нирнберга, као и Преосвећени Епископ бачки др Иринеј Буловић из Новог Сада, који ће крајем јануара 2014. г. одржати своје предавање пред овим академским аудиторијумом, који броји између 70 и 100 махом инославних учесника.

Професор Влецис је у циркуларном имејлу, који је упутио свим православним црквеним општинама у Минхену – у коме живи око 70.000 православних хришћана – истакао да би литургијски и светотајински живот православних хришћана вљало и овим путем приближити општој јавности.

Универзитет Лудвига Максимилијана у Минхену (Ludwig-Maximilians-Universität München) један је од најугледнијих универзитета Немачке. Он је први немачки универзитет са ловорикама најуспешнијег програма, тзв. *Exzellenzinitiative* односно *Exzellenzcluster*. Основан је давне 1472. године сходно папском декрету. Оснивач универзитета је био баварско-ландсхутски војвода Лудвиг IX. Универзитет је најпре био смештен у Инголштату. Доцније, по воли ондашњег баварског војводе Максимилијана I, од 1800. до 1826. г. био је премештен у Ландсхут, да би од 1826. био по воли баварског краља Лудвига I трајно пресељен у Минхен, краљевску резиденцију и метрополу Баварске.

Прошођакон Зоран Андрић

МОСКВА Научно-богословска конференција

Од 26. до 28. новембра 2013. у Москви је одржана редовна научно-богословска конференција Синодске библијско-богословске комисије. Овогодишња

пословног консалтинга у примени софтверских решења у аутомобилској индустрији. Бадовинац је дугогодишњи технички сарадник веб-сајта манастира Лепавина (<http://manastir-lepavina.org/>).

Извор: <http://zapisi-reportaze.com/>

тема овог скупа била је „Савремена библистика и Предање Цркве“. Посебна пажња била је посвећена савременим историјско-филолошким истраживањима Библије, као и савременој библијској археологији.

На конференцији су обраћене и теме које су иначе традиционалне за руску библистику: светоотачка егзегеза Светога Писма, и Свето Писмо у православном богослужењу.

Конференцију је отворио Његова Светост Патријарх московски и све Русије Кирил. Своје предавање одржао је и Митрополит волоколамски Иларион, а у раду конференције учествовали су водећи библисти из Русије и иностранства.

Извор: Московска Патријаршија

МОСКВА
Фестивал „Радоњеж“

Дана 21. новембра 2013. године, у Дому Руског кинематографског завода у Москви, на свечаној церемонији уру-

БЕОГРАД

Трибина „Теологија у постмодерном добу“

У организацији Хришћанског културног центра др Радован Биговић и Дома омладине Београда 15. 11. 2013. године започет је нови циклус трибина. На првој под називом „Теологија у постмодерном добу“ говорили су мр Здравко Јовановић и др Никола Кнежевић. На трибини је из теолошке перспективе разговарано о феномену постмодерног стања и како се у постмодерној мисли сагледава однос са религијом и теолошком мишљу.

Снимак је доступан на адреси: <http://www.slovoljubve.com/emisije/teoloska-predavanja-teologija-u-postmodernom-dobu>.

За 10. децембар најављена је трибина под називом „Религија и рокенрол“.

Данко Стражанић

БЕОГРАД

О друштвеној улози религије

У организацији Института за филозофију и друштвену теорију и Института за студије културе и хришћанства, а уз подршку Задужбине Конрад Аденауер, у Београд Арт хотелу, 22. новембра 2013. г., одржана је Међународна конференција „Свето и друштвена/политичка слобода. Политичке димензије религије“. У раду конференције узели су учешће Владика ремезијански Г. Андреј, проф. Ингеборг Габријел (Универзитет у Бечу), проф. Грејам Ворд (Универзитет у Оксфорду), проф. Борис Беговић (Универзитет у Београду), Мирослава Хукелова (Универзитет у Ливерпулу), проф. Александар Фатић, проф. Давор Цалто и други. На конференцији је разматрана друштвена и политичка улога религије у јавном животу, однос Цркве и државе и друго.

Д. С.

чена је награда 18. међународног филмског фестивала „Радоњеж“.

Специјална награда жирија и председника Филмског фестивала „Радоњеж“ додељена је председнику Одељења за спољне црквене односе Московске Патријаршије Митрополиту

волоколамском Илариону – за документарни филм „Друго крштење Русије“. Филмски фестивал „Радоњеж“ редовно се одржава од 1995. године и на њему је ове године учествовало више од 200 кинематографских кућа из Русије и иностранства.

Извор: Информативна служба СПЦ

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Пешровић

АТИНА

Свештеник на маратону

„Желео сам да покажем како Црква увек живи са својим народом и присутна је у свим дogaђајима: од друштвених до спортских. Баш зато сам и ја учествовао у овом маратону. Било је очигледно да се то народу допало: где год сам трчао – свуда су ми аплаудирали више него осталим учесницима. Неки су тражили молитве, и ја сам се молио током трке!“ – изјавио је о. Атанасије Влаходимос.

Отац Атанасије (43 године) је вероватно био најоригиналнији тркач, и разликовао се од осталих учесника недавно одржаног Атинског маратона – наводи се на веб-сајту грчке информативне агенције „Ромфеа“.

Иако свештеник није постигао неки значајан резултат, успео је да остави огроман утисак јер је на трку дошао у мантиji.

Отац Атанасије живи и служи у Птолемаиди као војни капелан Првог војног корпуса и има чин капетана. Отац је петоро деце и аматерски се бави трчањем, а одлуку да истрчи маратон од 42 km је донео како би скренуо пажњу људи на Цркву.

„Било ми је занимљиво да учествујем у такмичењу. Народ ме је топло примио. Нису ми упутили ниједан негативан коментар – напротив. Једна особа ми је само предложила да следеће године трчим без мантије, на шта сам му ја одговорио како се онда не би знало да сам свештеник“, прича отац Атанасије.

Свештеник је благослов за учешће у маратону добио од свог надлежног архијереја, који је подржао одлуку клирика да трчи у мантиji, премда то није било обавезно.

ЗАГРЕБ Писмо папи

Представници невладиног сектора у Хрватској упутили су писмо папи Фрањи у коме су изразили забринутост због ставова кардинала Јосипа Бозанића о двојезичним таблама

у Вуковару, јавили су хрватски медији.

У писму поглавару Римокатоличке цркве истиче се да су кардинал Бозанић и неколико бискупа јавно исказали противљење двојезичности у Вуковару.

„При томе су у јавним обраћањима коришћене синтагме које нимало не доприносе миру и помирењу, већ воде продубљивању сукоба“, наводи се у писму.

Цивилни сектор моли папу да хрватском друштву, а посебно хрватским бискупима, упути поруку хришћанске наде и мира.

Виши саветник у удружењу „Гонг“ Марина Шкрабало изјавила је да је писмо мотивисано дугогодишњим праћењем порука које се односе на низ све гласнијих чинова насиља усмерених на Србе у Хрватској. Она је рекла да из црквених кругова не постоје иницијативе ка помирењу и дијалогу.

У Вуковару се од септембра води кампања против увођења двојезичности, иако Уставни закон о поштовању права мањина предвиђа могућност да у одређеним срединама сви написи на таблама јавних установа и путоказима буду исписани на оба писма: и латиницом и ћирилицом.

Вукварски ветерани окупљени око Стожера (штаба) за одбрану хрватског Вуковара жестоко се противе увођењу двојезичности, а на њихову иницијативу Хрватске демократске заједнице градске власти Вуковара су недавно измениле Статут града. Тим изменама Вуквар је проглашен градом посебног пијетета, а ћирилица је, иако је то супротно уставном закону, проглашена непожељном.

Срби у Вуковару су били против такве одлуке, па су заштиту затражили у Уставном суду.

Срби у Вуковару су право на ћирилицу стекли након објављивања резултата пописа становништва из 2011. године, који је показао да у том граду живи више од 35 одсто грађана српске националности, што вукварски бранитељи не признају.

Извор: Танју ; Фото: Википедија

„Трчао сам у мантиji јер сам једино тако могао пренети поруку коју сам желео да пренесем“, објаснио је свештеник.

Отац Атанасије Влаходимос је истрчао маратон за четири сата и шеснаест минута, мада је на тренинзима, како каже, успевао да истрчи за три сата и четрдесет минута.

„Трчао сам мало дуже јер ме је ухватио грч. На срећу није било ништа озбиљно, само је време за

које сам истрчао маратон било дуже. Али сам срећан и због учешћа. Осим тога, сви учесници који су стигли до финиша добили су медаљу. У томе и јесте смисао маратона – стићи до циља“, закључио је отац Атанасије.

Извор: <http://www.pravoslavie.ru>

АУСТРАЛИЈА

Морнари граде цркву

Како преноси руски веб-портал *Православље*, чесници једин-

ствене поморске експедиције, која на реплици старог словенског брода „Русич“ треба да оплови око Аустралије, узели су на аустралијском острву Тасманија учешћа и у изградњу православне цркве посвећене Васкрсењу Христовом.

Ову цркву на Тасманији ће изградити локална заједница Епархије аустралијске и новозеландске Руске Заграничне Цркве. Службу поводом постављања камена темељца за нову цркву и постављања крста на месту олтара служио је свештеник тасманијске парохије, отац Георгије Морозов.

Експедицијом око Аустралије и Новог Зеланда руководи Сергеј Синелник, који је дипломирао на катедри за мисију на богословској Академији Св. Тихона.

Учесници експедиције су планирали да до краја новембра ове године учествују у изградњи цркве, после чега ће наставити своје путовање на реплици брода: њихова жеља је да преплове Тихи океан и пређу укупно преко 8000 километара.

Извор: <http://www.sail-world.com/>
и <http://www.pravoslavie.ru/>

БУГАРСКА

Манастир на кованице

У понедељак, 18. новембра, Народна банка Бугарске издала је нову кованицу из серије „Бугарске цркве и манастири“. На најновијој кованици представљен је Бачковски манастир који је 1083. године основао византијски војсковођа грузијског порекла Григорије Бақуријани. Бачковски манастир, који се на-

лази у јужној Бугарској на падини Родопи, један је од највећих и најстаријих православних манастира у Европи.

На предњој страни кованице налази се реплика иконе Богородице из Бачковског манастира, а са десне стране, у полу-кругу, налази се лого Народне банке Бугарске, година издања и вредност кованице, 10 лева.

На полеђини кованице приказан је Бачковски манастир, као и два анђела која држе икону Богородице над капијом манастира.

За дизајн кованице били су задужени Јевгенија Цанкова и Пламен Чернев. Свака кованица садржи 92,5% сребра, тешка је 23,33 грама и пречника је 38,61 mm. Биће искована ограничена количина од 3000 комада ових новчића.

Пре ковања новчића са Бачковским манастиром у оптицај је пуштен новчић на којем је приказан светогорски бугарски манастир Зограф.

Извор: <http://news.coinupdate.com/>

СИРИЈА

Напад на школу

Како преносе Франс прес и сиријска национална телевизија, деветоро деце је страдало а двадесет и седморо је рањено када су почетком новембра минобаџачким гранатама гађани школа и школски аутобус у Дамаску, главном граду Сирије.

Петоро ћака школе Св. Јована Дамаскина је страдало у школи, а још 27 њих је том приликом рањено. Још четворо ћака и возач аутобуса су погинули када је граната погодила

школски аутобус у округу Баб Шарки у центру главног града. У аутобусу је повређено још четворо ћака.

Оба ова инцидента су се десила у делу Дамаска у којем претежно живе хришћани.

Хришћанска мањина у Сирији је изложена прогону и опстанак јој је неизвестан: хришћани су честа мета терористичких напада. За сада су терористи у Сирији уништили преко 60 хришћанских храмова и манастира, а своје домове је напустило преко 70 хиљада православаца из Хомса и половине хришћана из Алепа, преноси Иншерфакс.

Ове информације потврдио је и сиријски амбасадор у Русији Ријад Хадад. По речима Р. Хадада, током друге половине новембра 2013. године терористи су редовно гранатирали рејоне Дамаска Каса и Баб Тума у којима претежно живе хришћани.

Извор: <http://news.yahoo.com>
и <http://www.pravoslavie.ru>

ДОБРОЧИНСТВО

Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

БОЖИЋ У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ

05 -12. јануар

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

У БЕОГРАДУ

Хуманошћу против глади

Запослени у Народној банци Србије и ове године су били у прилици да на свом радном месту донирају хуманитарне кухиње за потребе Црквене кухиње у Француској бр. 31 у Београду. Иницијатива за помоћ је дошла од Банке хране, која је помогла у организацији и транспорту помоћи и од Одсека за интерну комуникацију и друштвено одговорност Народне банке Србије, који су успели да у кратком року позову своје колеге на учешће у хуманитарној акцији. Том приликом је прикупљено 1.500 кг хране и зачина за потребе Црквене кухиње.

Јерей Владимир Марковић
секрећар ВДС-а

НА СВЕТОЈ ГОРИ

Владичанска посјета

У периоду од 9. до 15. новембра 2013., Епископ зворничко-тузлански Г. Хризостом са групом свештеника и вјерника из Бијељине посјетио је Свету Гору Атонску.

Ова посјета је организована на позив игумана манастира Хиландара Архимандрита Методија, а поводом ктиторске славе другог ктитора манастира Хиландара, Св. краља Милутина. У граду Солуну група је посјетила Цркву Св. Димитрија, Римски трг и пијацу, цркве Св. Николаја и Св. Софије. Посебно мјесто у програму поклоничког путовања заузело је српско и савезничко војничко гробље на Зејтинлику, које је група посјетила 10. новембра. У понедјељак, 11. новембра, група је стигла у манастир Хиландар, где је Преосвећеног Владику дочекао игуман хиландарски о. Методије са братством. Поводом ктиторске славе Св. краља Милутина Владика Хризостом служио је свеноћно бденије.

35 година у служби Богу и народу

У суботу, 23. новембра 2013., у Сремским Карловцима у Саборном храму, Светом Литургијом је обележено 35 година епископске службе Владику сремског Г.

Василија. Бројни клирици, пријатељи, школски другови и верни народ уз ученике Карловачке богословије узели су Господу молитве за здравље и спасење Преосвећеног Владику.

Протојереј-ставрофор Велизар Живановић, секретар Епархије, подсећао је на живот Владику Василија који је монашки постриг примио од тадашњег Епископа далматинског Г. Стефана 20. децембра 1964. на првом монашењу после Другог светског рата у манастиру Крки. У чин епископа, Преосвећени је хиротонисан 3. септембра 1978. у Саборној цркви у Београду, а хиротонију је извршио тадашњи Патријарх српски Г. Герман. На челу Епархије аустралијско-новозеландске провео је осам година, а од 1986. управља Епархијом сремском.

Захваљујући преданом раду и мисионарењу, Епархија данас има 36 нових храмова, а обновљена су 83. Саграђено је 45 нових парохијских дома и црквених сала, а 46 обновљено. Данас у двадесет фрушкогорских манастира свакодневно узноси молитве Богу за спас рода српског 131 монашко лице, 10 искушеника и 8 искушеница, а њих 125 је замонашио Владика Василије, док је, пре само 27 година, у манастирима живело тек 43 монаха и монахиња. Током ових 35 година од 146 активних парохијских свештеника 96 је рукоположио Преосвећени Владика. У Епархији 109 вероучитеља у основним и средњим школама води рачуна о подмлатку. То је данашња слика Епархије сремске.

Извор: Информативна служба СПЦ

У сријedu, 13. новембра, поклоничка група је кренула у посјету манастирима Симонопетри, Григоријату, Дионисијату и Св. Павлу, те скитовима: Новом скиту, Светој Ани, Малој Светој Ани и Каруљи. У повратку поводом дана успомене Св. враче-ва Козме и Дамјана Преосвећени је служио Свету Литургију у Саборном храму Св. оца Николаја у манастиру Григоријат. Након Литургије и ручка поклоничко путовање је настављено ка Кареји, Протату и испосници Св. Саве. У Свештену општину у Протату Преосвећеног Владику и његову пратњу дочекао је прот Свете Горе јеромонах Стефан Хиландарац и епистати манастира Светога Павла и Григоријата. Након посјете Кареји и поклоњења светињама престонице Свете Горе поклоничка група се вратила преко Дафнија, Уранополиса

и Солуну у Бијељину 15. новембра 2013. године.

Љ. К.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

У ЗАГРЕБУ

Седница Епископског савета

У уторак, 12. новембра 2013., у Духовном центру Митрополије загребачко-љубљанске одржана је седница Епископског савета наше помесне Цркве на територији Републике Хрватске.

Седници су присуствовали Митрополит загребачко-љубљански Г. Јован, Преосвећена Господа епископи: осјечкопољски Г. Лукијан, далматински Г. Фотије и горњокарловачки Г. Герасим. Тема седнице били су свакодневни изазови са којима се сусреће наша Црква у Хрватској. По завршетку седнице Епископског савета, архијереји су посетили капелу Светог Са-

ве, Духовни центар, Гимназију, архиву и библиотеку. *Извор: Митрополија српске-бачко-љубљанска*

У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ Слава војних свештеника

У Храму Светог Георгија на Враџана (Источно Сарајево), 12. новембра 2013, војни свештеници у саставу Оружаних снага БиХ прославили су своју крсну славу – Светог свештеномученика и исповједника Варнаву Хвостанског. Свету Литургију, је служио Епископ липљански Г. Јован, уз саслужење Епископа бихаћко-петровачког Г. Атанасија, војног епископа у БиХ, војних свештеника и многобројних гостију. Литургији је присуствовао и Митрополит дабробосански Г. Николај, као и представници Министарства одбране и Оружаних снага БиХ.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

У БЕОГРАДУ Помен Патријарху српском Павлу

Дана 15. новембра 2009, у 10:45 часова, на Војномедицинској академији у Београду, после примања Св. тајне причешћа, упокојио се у Господу Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки, Патријарх српски Г. Г. Павле.

Са благословом Патријарха српског Г. Иринеја, на четврту годишњицу упокојења, у манастиру Раковица, Свету Литургију и помен, 15 новембра 2013, је служио Епископ ремезијански Г. Андреј.

Епископу су саслуживали протојереј-ставрофори Стеван Станковић и Радич Радичевић, јереј Горан Мишановић, протојакони Момир Лечић, Стеван Рапајић и ђакон Љубомир Петронијевић. Манастирска порта је и ове године била мала да прими сву духовну децу овог „великог заштитника Срба пред Богом“, како је беседећи, рекао Преосвећени Владика Андреј.

У НИШУ

Црква и Војска Србије

У понедељак, 18. новембра 2013, Епископ нишки Г. Јован посетио је команду КоВ-а у Нишу, освештао капелу посвећену Светом великомученику Георгију, а потом у њој служио Свету Литургију.

Епископу су саслуживали архијерјески намесник први нишки и главни војни свештеник Војске Србије капетан Слађан Влајић. Литургији је присуствовао генерал-мајор Милован Симовић са сарадницима, помоћник војног свештеника при овој капели, заставник Дејан Петровић као и многобројни припадници команде КоВ-а.

Извор: Информативна служба Епархије нишке

ЕПАРХИЈА ДАЛМАТИНСКА Слава манастира Крке

На Аранђеловдан (21. 11. 2013), славу манастира Крке, Епископ далматински Г. Фотије служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру уз саслужење свештенства и монаштва Епархије далматинске, а певао је византијски хор Богословског факултета из Београда.

У току Свете Литургије, на малом входу, Епископ Фотије је одликовао крчког игумана мр Никодима (Косовића) чином Архимандрита.

Извор: Епархија далматинска

У КОВИЉУ

Манастирска слава

Свечаним сабрањем, 21. новембра 2013. прослављена је слава свете

обитељи манастира Ковиљ – Сабор Светог Архангела Михаила и осталих Небесних Сила бестелесних. Светом Литургијом началствовао је Епископ бачки Г. Иринеј уз саслужење игумана ковиљског, Владике јегарског Г. Порфирија, и многобројног свештенства. После прочитаног јеванђељског зачала, Преосвећени је честитao Владици Порфирију, братству манастира Ковиљ као и свим свечарима славу и поучио је присутне о значају овог празника.

Извор: Епархија бачка

НА МИХОЉСКОЈ ПРЕВЛАЦИ Прослава Аранђеловдана

Светом службом Божијом, коју је са свештенством и вјерним народом служио Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије, 21. новембра 2013. у манастиру Светих Архангела на Михољској Превлаци код Тивта молитвено је прослављен Аранђеловдан, који је крсна слава и Високопреосвећеног Митрополита.

Честитајући славу Митрополит је рекао да је светиња на Михољској Превлаци разорена од безбожника и да њена будућност треба да буде у знаку вакрсења.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

Молитвени испраћај у Засавици II

Поводом смрти нашег племенитог оца, деде и свекра Радована Д. Љубичића из Засавице II, упокојеног 7. новембра ове године, изражавамо благодарност свештеницима, који су учествовали у молитвеном испраћају; пројатејејима-ставрофорима: Драгиши Миловановићу из Бадовинаца, Спасоју Живановићу из Бановог Поља, Драгиши Стефановићу из Мачванске Митровице, протонамеснику Ивану Радовићу из Ноћаја, јереју Милораду Павловићу, месном пароху из Засавице и јереју Милану Полићу из Бадовинаца.

Уместо свеће воштанице прилажемо нашем листу *Православље* три хиљаде динара са молитвеним жељама да Господ прими душу његову у Царство вечнога живота и вечне љубави његове – захвална породица Љубичић.

Посебну захвалност одајемо оцу Драгиши Стефановићу на богоугодним молитвеним речима, којима се оправдио од нашег оца. Тим поводом, Александар, Софија и кћи Јана Љубичић прилажу Храму Св. оца Николе у Мачванској Митровици четири престоне иконе за иконостас.

Упокојио се у Господу отац Милојко Продановић

Дана 8/21. октобра љета Господњег 2013. у 41. години упокојио се служитељ Божијиј јереј Милојко Продановић, парох кулашки у Епархији бањалучкој.

Молитвено саучешће супрузи Гроздани, синовима Гаврилу, Николају,

кћерки Јовани, родитељима и брату оца Милојка, јереју Младену.

Опело је служио 9/22. октобра Његово Преосвештенство Епископ бањалучки Г. Јефрем са шездесет свештеника и два ћакона.

Господ неба и земље пројављујући се непрекидно у светима и праведнима својим показује нам величину своју. Тако смо и данас, у ово за нас тешко вријеме препуну невоља и нових искушења за Цркву Христову, свједоци да оно што читамо у Житијима светих не припада неким прошлим давним временима. Породица Продановић је примјер који свједочи да посвуда, као у вријеме Пророка Илије, има људи који су одани Господу како у добру тако и у невољи. Не тако давно, прије осамдесетих година 20. вијека, многи су из села Чечава, као и другдје где наш многонапаћени православни народ живи, мученички пострадали само зато што су се једином Богу клањали не одричући се ништа онога што им је од њихових отаца предано.

Данас, кад су људи једни другима постали мука и када се веома често међу нама указује поштовање и гостопримство само онима који су на некој власти или од којих се очекује нека корист, Слободан и Стојанка Продановић су примјер јеванђелске љубави, гостоприм-

ства, милости, праштања, смирења, искрености и поштења према свима без обзира на богатство, положај или поријекло; а што је нама као народу више него икад потребно у овом времену. Али треба рећи да њихова величина није толико у поменутим врлинама колико у томе што су своју дјецу васпитали како то Христово Јеванђеље предлаже – још у оно вријеме кад се мали број на тако нешто усуђивао, а ово се показује тиме што су им дјеца служитељи олтара Божијег.

Ко је год упознао оца Милојка био је свједок да је овај човјек преузилазио све у врлинама, а није се уздизао ни најмање изнад других, јер је прослављајући Васкрслог Господа знао да чини оно што смо сви дужни чинити. Ко је као он умio да притече ближњима у невољи? Ко је као он знао да покаже своје несебично милосрђе према онима који су у некој потреби? Ко је умio да са тако благим ријечима проповиједа ријеч Божију на Светој Литургији, или на било ком другом сабрању? И ко је као он са својом породицом са таквом разошћу указивао гостопримство?

Због тога, свако у постојбини његовој и шире је могao једино да изрази велико поштовање према овом човјеку који је знао да наше спасење није толико ствар ријечи и изгледа колико добрих дјела.

Отац Милојко је био више него дорастао задацима које је пред њега Црква постављала. У свештеничкој служби је сједињавао савјесну разборитост са добротом и благошћу, а свemu овome нимало није недостајало домаћинске ревности. Са посебном љубављу и пажњом је чувао повјерено му стадо Христовој јер је пред својим очима имао узор богоносних Апостола, свештеномученика и учитеља Свете Цркве, који су знали, исповиједали и предали нам учење да словесно стадо не би искупљено „новцем или нечим томе сличним“ већ „часном крвљу“ Христовом. У свештеничкој служби је увијек налазио времена да поразговара са свима и да саслуша близње своје. На дан испраћаја оца Милојка могло се чути да је молећи се за све своје парохијане увијек помињао на Светој Литургији оне које је као свештеник крстио, вјенчао или испратио на

вјечни починак у Царство Божије. Како онда да се не запитамо колико има нас који се молимо за ближње и упокојене наше?

Свако од нас умножава од Бога нам дате таланте на различите начине, али најчешће се усмјеравамо само на једну од наших способности или чак ни на једну, што није био случај са оцем Милојком. Он је био врсни иконописац, дуборезац иконостаса, изузетан проповједник и још много тога. Сјетимо се са колико је љубави и искрености поучавао Јеванђељу Христовом ученике основних школа. Знао је да су та дјечица наша будућност коју наш посвуда многонапаћени народ тек очекује. На дан испраћаја, у мору људи, најзапаженије су биле сузне очи ђака, који као да су нијемо питали: „Оче Милојко, зашто нас баш ти остављаш?“

То „вјечно“ међу људима постavlјано питање – Зашто? Са преклонјеним књежевима душе моје усушћујем се у овом времену поновити ријечи Св. Григорија Богослова који каже: „Једна необичност која се односи на њега јесте да је стра-

дао од болести и тјелесног бола. Али каквог чуда да чак и праведан човјек буде дотакнут, или због очишћења тијела, као да би то могло бити, или као тест његових врлина и учења, или најприје пак да је то ради примјера слабима да науче да буду стрпљиви не предајући се у невољама.“

Као Јов из земље Уза, човјек који бјеше добар и праведан и који се бојаше Господа, тако би отац Милојко кушан. Али се не показа као неко ко нема наде, јер одржа вјеру у Христа Спаситеља пред оним који проходи и обилази земљу. У болу и патњи, и кад изгуби велики дио своје снаге, отац Милојко би још јачи у вјери и ријечима; и тако се сила Божија у његовој немоћи пројави, а што само знају и могу у потпуности да разумију они који су га посетили у часу искушења. Чинећи пред Господом онолико колико је могао уздигне се изнад трошног тијела и тако се не предаде у тешкој невољи. Није гледао са страхом на пропадљиво тијело као већина људи што то чини, неразумно се бојећи смрти. Јер како је могуће да човјек Христов буде

уплашен и ожалошћен нечим што ће га ослободити овоземаљских тешкоћа и превести у истински живот. Али засигурно праведни Јов неће бити завидан ако они који су се угледали на њега буду са истим ријечима похвале ословљени.

Оче Милојко, ти немаш потребе за овим словом јер све ово знаш, али ради нас који смо преостали, ради нашег подсећања, пред свезнајућим Господом изнесох ове ријечи. Оче Милојко, ове ријечи приносимо теби, а у славу Вајсгрслог Господа нашег, јер си својим примјером и поучавањем у основној школи утицао како на многе тако и на мене да кренем путем Христовог Јеванђеља.

Приносимо ти ово слово са вјером да као и увијек и сада пред Престолом Божијим узносиш молитве за нас који смо остали у ишчекивању нашег часа, и да потом по милости и правди Божијој уђемо у радост Господа нашег, Свете, Једносуштне и Нераздјељиве Тројице, Оца, Сина и Духа Светога, коме нека је слава и хвала за све. Амин.

Жарко Жарић

Помени Господе
Архимандрита Арсенија

Веран Христу и своме завету до смрти

„Блажен је пут којим данас идеш душо, јер ти
је спремљено место покоја“

Са источне, олтарске стране Цркве Вајксења Христовог, једне од четири манастирске цркве, сахрањен је, на дан Светих мученика Евлампија и Евлампије, 23. октобра 2013. г., њен неимар и градитељ игуман Светоархангелског манастира у Каони Архимандрит Арсеније (Цветковић). Тако је окончан 60-годишњи животни и 40-годишњи монашки пут и подвиг овог духовног горостаса.

Глас о изненадном упокојењу Архимандрита Арсенија болно је одјекнуо широм земље Србије. Објавила су га звона многих цркава и манастира. Тужну вест пренела су бројна средства јавног информисања. Нема никога ко га је познавао а да за њим није искрено зажалио. Многе очи су засузиле и многе молитве су измолјене за покой душе његове.

Одавно се једно знало – Каона је деценијама почивала на два стамена свештеномонашка стуба: оцима Милутину и Ар-

сенију. Једног је, пре десет година, несебично даривала Цркви за опште добро. Он је данас Епископ вајевски. Други је храбро и одговорно на своја плећа примио терет служења, бриге и чувања, сада већ знамените светиње каонске. Био је то отац Арсеније.

Срушio се одједном и изненада носећи стуб монашког, врлинског живота у Каони. Пао је верни стражар подвигничких, монашских завета: девствености, сиромаштва и послушности. Целим својим бићем, жртвом и делима сведочио је достојно Пастирона-чалника Христа. То је потврдио и блаженом својом кончином.

– Неиспитани су путеви Господњи – вели Апостол. Отац Арса, како смо га понајчешће звали, био је већ дуже време крхког, начетог здравља. Тога дана, када га је Господ призвао себи, нашао се на службеном путовању на Ибарској магистрали, у селу Заграђе код Горњег Милановца. Смрт је, по

налазима и мишљењу лекара, наступила одједном и изненада од срчаног или можданог удара. Аутомобил који је возио никога није повредио. Ударио је у бетонски стуб покрај пута и зауставио се. Отац Арсеније се у трену, и пре тога, већ био преселио у вечност.

Величанствена је била сахрана и испраћај чувеног каонског Архимандрита Арсенија. Стотине аутомобила прекрило је шумовиту, сунцем умивену, златолисту посавотамнавску котлину. Преко хиљаду људи слегло се у манастирску порту. Надолазили су таласи црних свештеничких и монашских мантија. Њих више од двеста на броју. Све је било баш као некада, у добра срећна времена, приликом бројних манастирских свечаности за памћење. Народ са духовништвом је овога пута непогрешиво препознао праву вредност. Отишао је најбољи. Била је то одиста ретко виђена духовна смотра, видљиви израз

поштовања и уважавања часног монаха и духовника.

Монашко опело однекуд је брзо протекло. Служила су три Архијереја уз саслужење великог броја свештеника и свештеномонаха. Крај одрађе, са болом у срцу и препознатљивом тугом у души, стајао његов узор, старији брат и духовни сабрат кроз деценије Владика ваљевски Милутин. Воштаница је полако плакала и тајила, догоревајући у његовим рукама. Ту је била и најближа родбина.

Мноштво народа стајало је непомично и у молитви. Мук. Сузе и бол уз јецаје који су практили појање.

Најпре се беседом од њега оправдио надлежни Епископ шабачки Лаврентије. Тешко је, по њему, и немогуће набројати сва добра дела оца Арсенија. Све овде, у Каони, је већма његово дело и заслуга.

Игуман манастира Радовашнице Николај, у име монашког реда Епархије шабачке, говорио је о свештеномонаху Арсенију који се сада у миру придружио каонском духовнику оцу Теофилу и другим српским духовницима у вечном Царству Божјем.

У име свештенства и манастира Епархије ваљевске прота Митар Миловановић у најкраћем је исказао све најбоље од-

лике, вредности и карактеристике овог подвижника. Бројанице његовог живота крећу се између Вујиноваче (Пустиња) 1953. и Каоне 2013. године Господње.

Све је, даље, тога дана било у знаку молитве и у знаку оца Арсенија.

После свега остаће сећања, сећања о игуману каонском, оцу и брату нашем:

О обичном монаху и скромном пастиру словесног стада Христовог.

О монаху једноставном, из народа који се није бавио људским умовањима и паметовањима, већ је делима и жртвом сведочио своје служење Богу.

Остаће сећање о монаху који је био опомена, савест или и утеша многима.

О монаху истовремено строгом и благом, оштром али правичном.

О монаху који је храбро стајао на бранику Цркве у тешким комунистичким временима, као и данас у обезбоженом, сектуларизованом и посуновраћеном свету.

О монаху који је са крстом и са православна три прста предводио народ штитећи црквене интересе и манастирско власништво.

О монаху побожном и верном, чувару морала, чедности и честитости кога понекад неки и нису разумевали ни схватали.

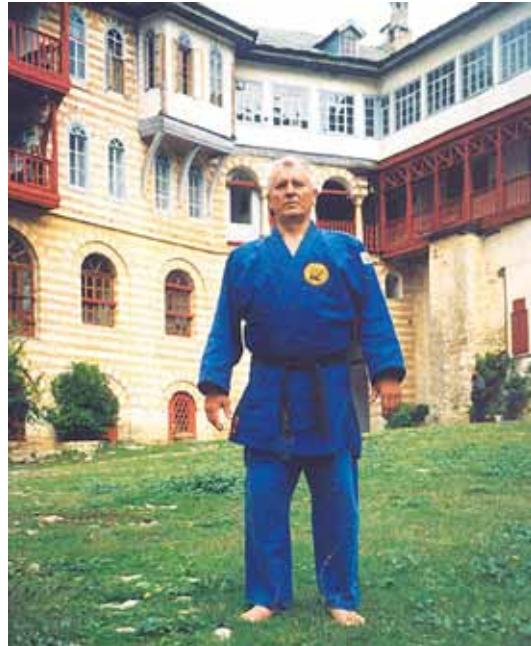
О монаху коме је узор за угледање био Патријарх Павле, чију је икону међу првима живописао у нашој Цркви и којег је у песмама опевао.

Остаће сећање о монаху, врлом духовнику и Каони, манастиру који више неће бити исти.

Вечан му помен!

Бог да душу прости и Царство небеско дарује оцу нашем и брату Арсенију Каонском!

Протојереј-старофор
Митар Миловановић

Љубомир Врачаревић (1947–2013): од Токија до Свете Горе

Један од највећих српских борилачких мајстора и оснивач реалног аикида, српске борилачке вештине која је као таква призната на светском нивоу, Љубомир – Љуба Врачаревић, упокојио се 18. новембра ове године у Београду. Наша јавност је добро упозната са његовим радом и делом: уколико просечног Србина питате за Љубу Врачаревића, највероватније ће погодити да је у питању чувени мајстор борилачких вештина, а нешто упућенији ће навести и појединости из врло богате биографије. Оно што, међутим, сразмерно мали број људи уочава је значај Љубиног дела у домену који, посредно

или непосредно, има везе са духовношћу.

Српска верзија аикида

У време док је увек био носилац мајсторског звања у традиционалном аикиду, Врачаревић је осетио потребу да темељно реформише ову древну јапанску борилачку вештину. Убрзо је то и учинио, првенствено у погледу техникâ, код којих је задржао оне најефектније и додатно их модификовao и проширио приступима других борилачких система. Тако је настала врло ефикасна вештина самодране под називом реални

аикидо. Љубина реформа се, међутим, није сводила само на „оптимизацију“ техника традиционалног аикида, већ и на „чишћење“ нове верзије од сваке зен-будистичке позадине. Наиме, аикидо у свом изворном облику није само вештина борења, већ и посебан начин живота, својеврсна философија која се преплиће са будизмом као духовном основом. За хришћане су у том погледу неприхватљиве како медитативне технике традиционалног аикида, тако и философска позадина која стоји иза њих – пракса је показала да у случајевима доследног придржавања духовних постулата изворног аикида врло

лако долази до озбиљне духовне прелести (сетимо се само примера Стивена Сигала и његових духовних застрањења). Овај вид далекоисточне духовне позадине Љуба Врачаревић је хируршки одстранио иако у то време није имао активног додира са православљем – био је покренут жељом да направи што практичнији борилачки систем прилагођен српском народу. Показаће се, међутим, да је то једна од најважнијих ствари управо за православне хришћане који су желели да тренирају ову вештину.

Љубав према Србији и Русији

Допринос српском народу Љуба Врачаревић није показао само тиме што је створио српску верзију аикида, већ и на пољу родољубља и друштвене одговорности. Волео је Србију и свој народ и своју љубав показивао на делу када год је било потребно. Када је НАТО армада '99 године започела бомбардовање мостова по Србији, он је са својим ученицима и мајсторима одлазио на београдске мостове, солидаришући се са својим суграђанима са друге стране Саве. Редовно је истичао да наш народ треба боље да се повеже са братским руским народом – после Србије највише је био везан за Русију, земљу коју је осећао као сву другу домовину.

О све актуелнијим питањима јавног морала говорио је са свим отворено. Тако је иступио и против јавног пропагирања хомосексуализма по улицама Београда, упоредо позивајући органе безбедности да своју снагу усмере ка дилерима дроге који трују децу и у његовом комшилуку, а не ка обезбеђивању којекаквих „парада“.

Какав је био у тренинг сали, такав је био и у јавности – енергичан, храбар, директан, и непосредан у толикој мери да је оне који га нису познавали умео и да збуни. Динамизму његове личности је, међутим, недостајало нешто веома важно: покрет ка Христу. Ускоро је, по Промислу Божијем, дошло и до тога.

Упознавање са православљем

У последњој деценији свог живота, када је реални аикидо као борилачки систем већ стао у вештину светског гласа, Љуба добија призив да оплени своје дело православном духовношћу. Нису нам познати детаљи како се десила ова промена – то је увек танано подручје унутрашњег човека које је незахвално за спољашње испитивање, с обзиром на то да ће тајне људских срца бити откријене тек на Страшном суду. Можемо претпоставити да је добар утицај извршила православна Русија, у којој је брзо заживео велики број клубова реалног аикида. Врачаревић је временом упознао многе личности из више црквене јерархије Московске Патријаршије, при чему је у његовим руским клубовима било и православних свештенослужитеља који су долазили да би тренирали „српски аикидо“.

Како год, повучен новим призивом, Љуба пре десетак година одлази на Свету Гору Атонску, у манастир Хиландар, да би на извору српске духовности улио нове сокове, потребне како за њега лично, тако и за његову вештину. Ту, у манастиру Хиландару, је и крштен (на обали Свете Горе крстio га је хиландарски јеромонах Кирило). Љуба је убрзо постао

један од најредовнијих посетилаца Свете српске царске лавре. Надахнут новом духовном реалношћу у којој проналази истинску аутентичност, Љуба у Хиландар води десетине својих мајстора, желећи да и они што више упознају дух православног хришћанства. Са друге стране, покренут жељом да хиландарској братији објасни шта је реални аикидо, са својим мајсторима једном приликом изводи технике испред хиландарских кипариса.

Хиландар је до краја његовог живота остао велика љубав – последњи пут је у том манастиру био месец дана пре свог упокојења. Хиландарци су га, са своје стране, као верна братија отпратили и у вечност – уз шест презвитетера Архиепископије београдско-карловачке који су служили на опелу (на челу са његовим парохом, о. Тодетом Јефтенићем), непосредно уз његов ковчег стајала су све време и три хиландарска монаха...

Љуба Врачаревић је при крају свог земног живота имао занимљиву идеју да, уз благослов наше Цркве, реализује православне кампове реалног аикида, но то није стигао да оствари. Верујемо да се и то десило по Промислу Божијем, јер је тај задатак остао као својеврсно духовно завештање Љубиним мајсторима и једна од суштинских координата на којој треба радити да би сви који тренирају реални аикидо добили истинску духовну подршку, угледајући се на оснивача те борилачке вештине.

Слујо Божији Љубомире, почињавај у миру Господњем до Другој и Славној доласка Христовој, када ће сви мртви воскреснути, амин!

Презвитељ Оливер Суботић

АМФИА

064/167-9082

064/800-1322

АМФИА

Ибарска 40, 37000 Крушевац
037/491-138
informacije@amfia.rs
www.amfia.rs

Помозите и ви обновује Призренске богословије!

У септембру 2011. године обновљен је рад Богословије у Призрену, која је запаљена и уништена у мартовском погрому 2004. године.

Богословија је од кључног значаја за опстанак српске заједнице на Ким – којој су потребни свештеници који су одрастали, учили и живели на овим просторима. Епархија рашко-призренска и косовско-метохијска овом приликом упућује апел верном народу у земљи и расејању да својим прилозима помогне рад Призренске богословије.

Динарски рачун:
Комерцијална банка, 205-172349-51

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се
на следеће часописе
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)
	Србија	Иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки појледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија